

TAARIFA YA MAENDELEO YA ELIMU MKOA MWAKA 2011

A: ELIMU

1.0. UTANGULIZI

Sekta ya Elimu ni huduma muhimu kwa ajili ya kuharakisha wananchi kujiletea maendeleo endelevu katika uchumi, siasa na utamaduni. Kutokana na sababu hii, Dira ya Maendeleo ya Taifa 2025 na Sera ya Elimu ya Mafunzo vyote vinasisitiza utoaji wa elimu ya msingi kwa wote bila ubaguzi wa kijinsia kwa watoto wenye umri wa kwenda shule.

Ili kupima maendeleo yaliyofikiwa katika elimu, Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi imeandaa viashiria vya elimu (Education Indicators) ambavyo mkoa, wilaya, tarafa, kata na shule zinaweza kuvitumia kuona hali ya mwenendo wa maendeleo katika elimu. Taarifa hii imeainisha hali ya elimu katika Mkoa mwaka 2011 kwa kuvitumia viashiria vya elimu, na kwa kutumia takwimu za elimu kama zilivyowasilishwa katika TSM, TSA, TSS na TVU.

Ifuatayo ni taarifa inayoonesha hali ya maendeleo ya elimu katika mkoa mwaka 2011 kuanzia Elimu ya Awali, Elimu ya msingi, Elimu ya Sekondari, Elimu ya Watu Wazima, Elimu ya Ufundi, elimu ya Ualimu na Elimu ya Chuo Kikuu.

1.1 UONGOZI WA ELIMU

Viongozi wa Elimu katika mkoa na Halmashauri ni wasimamizi wakuu wa sera ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi katika mkoa na halmashauri. Aidha ni kiungo cha mawasiliano kati ya wizara na wadau mbalimbali katika mkoa. Majedwali yafuatayo yanaonesha uongozi huo ngazi ya mkoa na halmashauri zake.

**JEDWALI NA. 1 MAAFISA ELIMU NGAZI YA MKOA NA
HALMASHAURI**

(A) NGAZI YA MKOA

S/N	JINA	JINSI	CHEO
1	Elizabeth S. Mfinanga	Ke	Afisa Elimu Mkoa
2	Albert M. Nestory	Me	AE - Taaluma
3	Catherine Mashalla	Ke	AE - Taaluma
4	Michael Nzyungu	Me	AE - Taaluma
5	Domician K. Chose	Me	AE - Taaluma

(B) NGAZI YA HALMASHAURI

HALMASHAURI	S/N	JINA	JINSI	CHEO
Mpanda (M)	1	Said Mwapongo	Me	AE - Sekondari
	2	Aileen Makungu	Ke	AE - Msingi
	3	Raphael Mkupi	Me	AE - Taaluma Sekondari
	4	Seleman M. Amiry	Me	AE - Taaluma Msingi
	5	Zegeli Ishengoma	Me	SLO
	6	Patrick Luoga	Me	AE - Vielelezo
	7	Flaviana Sumia	Ke	AE - S/Kimu
	8	Anyelwisye Sandanda	Me	AE - Ufundi
Mpanda (V)	1	Venance Nyamwale	Me	AE - Sekondari
	2	Naomi Nnko	Me	AE - Msingi
	3	Jacob Mshette	Me	AE - Taaluma Sekondari
	4	Vitus M. Bitalibube	Me	AE - Taaluma Msingi
	5	Filberth Nguvumali	Me	AE - Taaluma Msingi
	6	Lebai Swalo	Me	SLO
	7	Master T. Mwashala	Me	SLO
	8	Venance D. Tesha	Me	AE - Vielelezo
	9	Marcus Nazi	Me	AE - Ufundi

HALMASHAURI	S/N	JINA	JINSI	CHEO
Nkasi	1	Abel Ntupwa	Me	AE - Sekondari
	2	Zabibu Shaban	Ke	AE - Msingi
	3	Michael Lyambilo	Me	AE – Taaluma Sekondari
	4	Lino Mwageni	Me	AE – Taaluma Msingi
	5	Vicent.K.Magendera	Me	AE – Taaluma Msingi
	6	Agnes Martin	Ke	SLO
	7	Raphael Siumbu	Me	AE - EWW
	8	Mnyuke Msumeno	Me	AE - Vielelezo
Sumbawanga (M)	1	Mohamed S. Nanyanje	Me	AE - Sekondari
	2	Maulid Mnonya	Me	AE - Msingi
	3	Lusajo Gwakisa	Me	AE - Taaluma Sekondari
	4	Triphonia Tolage	Me	AE - Taaluma Msingi
	5	Frank Sichalwe	Me	AE - Taaluma Msingi
	6	Samwel Komba	Me	SLO
	7	Helman Kapufi	Me	SLO
	8	Christina Bukori	Ke	AE - EWW
	9	Lucy Jilanga	Ke	AE – S/Kimu
	10	Peter Kashindye	Me	AE - Vielelezo
	11	Medard Mlingoti	Me	Elimu Maalum
Sumbawanga (V)	1	Emiliana Fungo	Ke	AE - Sekondari
	2	Peter Fussi	Me	AE - Msingi
	3	Emmanuel Kipele	Me	AE – Taaluma Sekondari
	4	Batholomew Mwanansiya	Me	AE – Taaluma Msingi
	5	Christopher Kadodo	Me	AE – Taaluma Msingi
	6	Michael Mung'ong'o	Me	SLO
	7	Bathromeo Samson	Me	SLO
	8	Kanuti Mbawala	Me	SLO
	9	John Mwanjemba	Me	AE – EWW
	10	Derick Sikale	Ke	AE - Vielelezo
	11	Gervas Mwanawima	Me	AE - Ufundi
	12	Nhandi Jilala	Ke	AE – S/Kimu
	13	Magnus Kisanga	Me	Elimu Maalum

2.0 ELIMU YA AWALI

Sera ya Elimu na Mafunzo ya mwaka 1995 inaelekeza utoaji wa Elimu ya Awali kwa kila mtoto mwenye umri wa miaka 5 na 6 kabla ya kuandikishwa kuanza darasa la kwanza akiwa na miaka 7. Aidha, kila shule ya msingi inatakiwa iwe na darasa la elimu ya awali. Utekelezaji katika mkoa ni kama inavyoonekana hapa chini.

JEDWALI NA. 2 IDADI YA SHULE ZENYE MADARASA YA ELIMU YA AWALI NA IDADI YA WANAFUNZI - 2011

HALMASHAURI	IDADI YA SHULE ZA MSINGI	IDADI YA SHULE ZENYE MADARASA YA AWALI	%	IDADI YA WANAFUNZI WA ELIMU YA AWALI			IDADI YA MADARASA
				WAV	WAS	JML	
MPANDA (M)	24	23	95.84	938	972	1910	64
MPANDA (V)	137	123	89.79	3060	2960	6020	201
NKASI	99	96	96.97	3071	3336	6407	214
S'WANGA (M)	57	43	75.44	1715	1738	3453	115
S'WANGA (V)	198	196	98.99	5974	6007	11981	399
JUMLA	515	481	93.40	14758	15013	29771	993

Takwimu zinaonesha kuwa asilimia 93.40 ya shule za msingi zinayo madarasa ya awali na asilimia 27.78 ya watoto wameandikishwa katika madarasa hayo ukilinganisha na lengo la watoto 107187 wa miaka 5 na 6

3.0 ELIMU YA MSINGI

3.1 UANDIKISHAJI DARASA LA KWANZA 2011

Kwa mujibu wa Waraka wa Elimu Na. 2 wa mwaka 2001 ulioelekeza kuwa watoto wote waliofikia umri wa miaka 7 waandikishwe kuanza darasa la kwanza bila kukosa na nafasi

zitakazobaki waandikishwe wenye umri wa miaka 8,9 na 10, utekelezaji mwaka 2011 ulikuwa kama ifuatavyo:-

**JEDWALI NA. 3 IDADI YA WANAFUNZI
WALIOANDIKISHWA DARASA LA KWANZA
MWAKA 2011**

H/shauri	Lengo la Uandikishaji			Walioandikishwa													GIR %
	Wav	Was	Jml	Chini ya miaka 7			Miaka 7			NIR %	Miaka 8-13			Jumla			
				Wav	Was	Jml	Wav	Was	Jml		Wav	Was	Jml	Wav	Was	Jml	
MPD M	1040	1097	2137	43	55	98	1132	1134	2266	106.04	489	447	936	1664	1636	3300	154.43
MPD V	5988	6065	12053	151	219	370	3899	4056	7955	66.00	2801	2314	5115	6851	6589	13440	111.51
NKASI	4612	4114	8726	19	39	58	4093	4264	8357	95.78	1012	1019	2031	5124	5322	10446	119.72
SBA M	3280	3573	6853	48	32	80	3103	3146	6249	91.19	443	459	902	3594	3637	7231	105.52
SBA V	7717	8884	15601	176	171	347	8347	8139	16486	105.68	1311	1190	2501	9834	9500	19334	123.93
Jumla	22637	23733	46370	453	516	969	20574	20739	41313	91.86	74656	20739	11489	27067	26684	53751	118.48

Jumla ya wanafunzi 53751 wameandikishwa kuanza darasa la kwanza mwaka 2011. Idadi hii ni sawa na asilimia 118.48 ya lengo.

Kwa mujibu wa malengo na mikakati ya MEM, uandikishaji wa watoto wenye umri wa miaka 8 hadi 10 ulitakiwa kuwa umeisha mwaka 2005. Aidha, kiwango cha uandikishaji watoto wa miaka 7 kiko chini ya lengo la 100% kwa asilimia 9. Kihalmashauri hali ni mbaya katika Halmashauri ya Mpanda V ambapo kiwango kiko chini kwa asilimia 34 ikifuata Sumbawanga Manispaa kwa asilimia 9. Ukilinganisha na mwaka 2010 NIR imeshuka kwa asilimia 2.94 na GRI imeshuka kwa asilimia 5.36

Pamoja na hali ya uandikishaji kuboreka takwimu zinaonyesha kuwa idadi ya wasichana wanaoandikishwa iko chini ikilinganishwa na idadi ya wavulana. Jedwali hapa chini linaonyesha.

**JEDWALI NA. 4 UANDIKISHAJI DARASA LA I
MWAKA 2000-2011**

MWAKA	IDADI YA WANAFUNZI WALIOANDIKISHWA			
	WAV	WAS	JML	GIR %
2000	29780	26406	56186	95.50
2001	18956	17845	36801	79.10
2002	27460	27118	54576	100.20
2003	25019	23642	48233	99.00
2004	24710	23642	48352	94.09
2005	27276	25937	53213	98.96
2006	24559	24476	49035	114.00
2007	25857	25868	51733	109.00
2008	26596	25980	52576	118.97
2009	25634	25456	51090	108.8
2010	26937	26657	53594	123.84
2011	27067	26684	53751	118.48

4.0 IDADI YA SHULE ZA MSINGI

Hadi sasa Mkoa unazo Shule za Msingi 515 ambapo 512 ni za serikali na 3 si za serikali. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

JEDWALI NA. 5 IDADI YA SHULE ZA MSINGI MWAKA

	Idadi ya shule za serikali	Idadi ya shule zisizo za serikali	Jumla
MPANDA (M)	24	0	24
MPANDA (V)	137	0	137
NKASI	98	1	99
S'WANGA (M)	55	2	57
S'WANGA (V)	198	0	198
JUMLA	512	3	515

Kati ya shule 512 za serikali kuna shule 8 zinazofundisha watoto wenye mahitaji maalum (walemavu) ambazo ni Azimio (wasioona), Kashato (ulemavu wa akili), Nyerere (wasiosikia), Mnyaki (wasioona) za wilaya ya Mpanda; Isunta (ulemavu wa akili) wilaya ya Nkasi; Mwenge, Katandala (ulemavu wa akili) na Malangali (wasioona) ya Sumbawanga Manispaa.

4.1. ONGEZEKO LA SHULE ZA MSINGI MWAKA 2000-2011

Kumekuwa na ongezeko la shule za msingi 127 sawa na asilimia 24.66 toka mwaka 2000 hadi 2011 kama jedwali lifuatalo linavyoonesha:-

JEDWALI NA. 6 IDADI YA SHULE ZA MSINGI MWAKA 2000-2011

MWAKA	IDADI YA SHULE
2000	388
2001	424
2002	433
2003	441
2004	480
2005	494
2006	505
2007	512
2008	513
2009	514
2010	508
2011	515

Ongezeko la shule limetokana na mwamko wa wananchi katika kuandikisha watoto wao shule jambo lililosababisha ongezeko la wanafunzi na ujenzi wa shule mpya chini ya MEMEM.

4.2 IDADI YA WANAFUNZI KATIKA SHULE ZA MSINGI DARASA LA I-VII MWAKA 2011

Idadi ya wanafunzi wote katika shule za msingi mwaka 2011 ni 289954 wakiwemo wavulana 144380 na wasichana 145574. Aidha, idadi ya wanafunzi wa rika lengwa miaka 7 – 13 ni 173217 sawa na asilimia 60.20 ya rika lengwa. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

JEDWALI NA. 7 IDADI YA WANAFUNZI WA SHULE ZA MSINGI DARASA LA I-VII MWAKA

Halmashauri	Idadi ya wanafunzi wa rika lengwa miaka 7 - 13			NER	Idadi ya wanafunzi wote			GER
	Wav	Was	Jml		Wav	Was	Jml	
MPANDA (M)	8713	8901	17614	90.07	9282	9400	18682	107.25
MPANDA (V)	32116	31595	63711	64.46	34639	34411	69050	69.86
NKASI	23033	24437	47470	89.03	24241	25598	49839	93.48
S'WANGA (M)	21609	22813	44422	107.76	22257	23475	45732	110.93
S'WANGA (V)	52411	51103	103514	109.72	53961	52690	106651	113.04
JUMLA	137882	138849	173217	60.20	144380	145574	289954	100.77

NER = Net Enrolment Ratio

GER = Gross Enrolment Ratio

Sambamba na ongezeko la idadi ya shule kumekuwepo na ongezeko la wanafunzi katika Shule za Msingi kutoka 131887 mwaka 2000 hadi kufikia 289954 mwaka 2011 sawa na ongezeko la wanafunzi 158067 ikiwa ni asilimia 54.52. Ongezeko hilo limetokana na ongezeko la uandikishaji wanafunzi chini ya MEM. Jedwali lifuatalo hapa chini linaonesha.

**JEDWALI NA. 8 IDADI YA WANAFUNZI SHULE ZA
MSINGI MWAKA 2000-2011**

Mwaka	Idadi ya Wanafunzi			% ongezeko
	Wavulana	Wasichana	Jumla	
2000	69,249	62,638	131,887	-
2001	74,786	66,931	141,717	7.5
2002	99,086	91,746	190,832	25.74
2003	111,549	100,501	212,050	10.01
2004	125,207	117,106	242,313	12.49
2005	135,576	125,452	261,028	7.17
2006	140,220	135,790	276,010	5.43
2007	147,354	140,972	288,326	4.28
2008	153,421	148,114	301,535	4.38
2009	147,024	144,879	291,903	-3.30
2010	180,790	147,618	298,408	2.18
2011	144,380	145,574	289,954	-2.92

**4.3 IDADI YA WANAFUNZI WALEMAVU KATIKA SHULE ZA
MSINGI MWAKA 2011**

Jumla ya wanafunzi walemavu katika shule za msingi ni 664 wakiwemo wavulana 378 na wasichana 286 .Jedwali lifuatalo linaonesha idadi ya wanafunzi wenye ulemavu kwa aina ya ulemavu.

**JEDWALI NA. 9 IDADI YA WANAFUNZI WENYE
ULEMAVU KWA AINA YA ULEMAVU
MWAKA 2011**

H/shauri	Wasioona			Viziwi/Bubu			Viziwi Wasioona			Albino			Ulemavu wa viungo		
	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml
Mpd (M)	3	1	4	0	0	0	14	9	23	0	0	0	4	6	10
Mpd (V)	0	0	0	4	9	13	5	1	6	2	3	5	47	37	84
Nkasi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	4	11	67	61	128
Sba(M)	32	18	30	12	4	16	2	0	2	10	7	17	26	26	52
Sba(V)	0	0	0	7	8	15	0	0	0	3	1	4	85	51	136
Jumla	35	19	34	23	21	44	21	10	31	22	15	37	229	181	410

H/shauri	Ulemavu wa Akili			Otizim			Jumla		
	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml
Mpd (M)	15	9	24	0	0	0			
Mpd (V)	23	5	28	0	1	1	81	56	137
Nkasi	18	19	37	0	0	0	92	84	176
Sba(M)	13	8	21	2	7	9	97	70	167
Sba(V)	8	14	22	5	2	7	108	76	184
Jumla	77	55	132	7	10	17	378	286	664

**4.4. IDADI YA WANAFUNZI WALIOACHA AU KUACHISHWA
SHULE MWAKA 2010 KWA SABABU MBALIMBALI**

Jumla ya wanafunzi 4316 sawa na asilimia 1.49 wakiwemo wavulana 2341 na wasichana 1975 waliacha/waliachishwa shule mwaka 2010 kutokana na sababu mbalimbali zikiwemo utoo, mimba, vifo, kukosa mahitaji, kuugua na kuuguliwa kama inavyoonekana katika jedwali. Sheria ya Elimu Na. 25 ya mwaka 1978 na marekebisho yake namba 10 ya 1995 pamoja na kanuni zake za mwaka 2002 inamtaka mwanafunzi aliyeandikishwa darasa la kwanza kuendelea na masomo hadi

amalize darasa la saba. Jedwali lifuatalo linaonesha idadi ya wanafunzi walioacha au kuachishwa shule mwaka 2010

JEDWALI NA 10 IDADI YA WANAFUNZI WALIOACHA AU KUACHISHWA SHULE MWAKA 2010

H'SHAURI	SABABU YA KUACHA/KUACHISHWA																		
	UTORO			MIMBA	VIFO			KUKOSA MAHITAJI			KUUGUA/KUUGULI WA			SABABU NYINGINE			JUMLA		
	Wv	Ws	Jml		Ws	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jm	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws
MPND (M)	98	85	183	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	98	85	183
MPND (V)	628	543	1171	22	10	5	15	17	9	26	8	7	15	138	108	246	801	694	1495
NKASI	401	333	734	7	17	10	27	5	9	14	6	5	11	0	0	0	429	364	793
SBA (M)	235	240	475	7	12	9	21	3	1	4	3	3	6	0	3	3	253	263	516
SBA (V)	608	432	1040	16	29	22	51	53	53	106	16	15	31	54	31	85	760	569	1329
JUMLA	1970	1633	3603	52	68	46	114	78	72	150	33	30	63	192	142	334	2341	1975	4316

Takwimu zinaonesha kuwa utoro pekee unachangia kwa asilimia 83.48 ya wanaoacha shule. Sababu nyingine ni kukosa mahitaji , mimba , vifo ,, na kuugua . Jitihada zinahitajika ili kuondoa tatizo hili la watoto kuacha shule, ili kuliwezesha Taifa kufikia lengo la elimu kwa wote.

**JEDWALI NA. 11 IDADI YA WANAFUNZI
WALIOACHA/KUACHISHWA SHULE
MWAKA 2000-2011**

Mwaka	Idadi ya wanafunzi Darasa I-VII	Sababu					
		Utoro	Mimba	Vifo	Nyingine	Jumla	%
2000	131,887	1982	49	27	314	2372	1.8
2001	141,717	947	50	6	38	1021	0.7
2002	190,832	1041	48	47	526	1662	0.9
2003	212,050	1514	68	86	317	1985	0.9
2004	242,313	1143	41	45	146	1375	0.6
2005	261,028	2094	87	99	152	2432	0.9
2006	276,010	3052	168	92	78	3390	1.2
2007	288,326	4130	294	194	437	5056	1.8
2008	301,535	3629	155	147	3618	7548	2.5
2009	291,903	3059	114	125	1084	4382	1.51
2010	298,408	3603	52	114	547	4316	1.45

Takwimu zinaonesha kuwa idadi ya wanafunzi wanaoacha shule inaongezeka.

4.5. IDADI YA WANAFUNZI YATIMA KATIKA SHULE ZA MSINGI MWAKA 2011

Mkoa unao wanafunzi yatima 26134 mwaka huu 2011 sawa na asilimia 9.02 wakiwemo 17376 waliofiwa na mzazi mmoja na 8758 waliofiwa na wazazi wawili kama inavyoonekana katika jedwali lifuatalo:-

**JEDWALI NA. 12 IDADI YA WANAFUNZI YATIMA
MWAKA 2011**

Halmashauri	Waliofiwa na mzazi mmoja			Waliofiwa na wazazi wawili			Jumla kuu			%
	Wav	Was	Jml	Wav	Was	Jml	Wav	Was	Jml	
MPANDA (M)	577	640	1217	262	290	552	839	930	1769	9.47
MPANDA (V)	2222	1983	4205	783	980	1763	3005	2963	5968	8.65
NKASI	1743	1662	3405	495	579	1074	2238	2241	4479	8.99
S'WANGA (M)	1587	1487	3074	692	712	1404	2279	2199	4478	9.80
S'WANGA (V)	2817	2658	5475	1797	2168	3965	4614	4826	9440	8.86
JUMLA	8946	8430	17376	4029	4729	8758	12975	13159	26134	9.02

Takwimu zinaonesha kuwepo asilimia 9.02 ya wanafunzi yatima katika shule za msingi mkoani na tatizo hili liko katika wilaya zote na ni kubwa zaidi katika Sumbawanga (M) ikifuatiwa na Mpanda (M) na Nkasi

**4.6. IDADI YA WANAFUNZI WAISHIO KATIKA MAZINGIRA
HATARISHI MWAKA 2011**

Mkoa unao wanafunzi 1784 sawa na asilimia 0.62 wakiwemo wavulana 912 na wasichana 872 ambao wanaishi katika mazingira hatarishi kama inavyoonekana katika jedwali lifuatalo:-

**JEDWALI NA. 13 IDADI YA WANAFUNZI WANAISHI
KATIKA MAZINGIRA HATARISHI
MWAKA 2011**

H/shauri	Wanafunzi wagonjwa wa muda mrefu			Wanafunzi ambao ni wakuu wa kaya			Sababu nyingine			Jumla Kuu			%
	wv	ws	Jml	wv	ws	Jml	wv	ws	Jml	wv	ws	Jml	
Mpanda (M)	3	6	9	52	39	91	119	124	243	174	169	343	1.84
Mpanda (V)	32	26	58	12	8	20	388	374	762	432	408	840	1.22
Nkasi	3	5	8	33	38	71	167	141	308	181	184	365	0.74
S'wanga (M)	41	39	80	27	26	53	5	2	7	73	67	140	0.31
S'wanga (V)	32	30	62	11	6	17	9	8	17	52	44	96	0.09
Jumla	111	106	217	135	117	252	688	649	1337	912	872	1784	0.62

4.7 IDADI YA WANAFUNZI WAISHIO KATIKA MAZINGIRA HATARISHI WANAOSAIDIWA

Kati ya wanafunzi 640 waishio katika mazingira hatarishi sawa na asilimia 0.22 wanasaidiwa na mashirika ya dini, mashirika yasiyo ya kiserikali, mashirika ya kijamii na mifuko ya wilaya (District Fund) kama inavyoonekana katika jedwali lifuatalo:-

JEDWALI NA. 14 IDADI YA WANAFUNZI WAISHIO KATIKA MAZINGIRA HATARISHI WANAOSAIDIWA

H/shauri	Serikali Kuu (GVT)			Mfuko wa Wilaya (District Fund)			Mashirika ya kijamii			Mashirika ya Dini			NGOS			Wengineo			Jumla		
	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	W s	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml	Wv	Ws	Jml
Mpanda(M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	68	69	137	0	0	0	68	69	137
Mpanda (V	0	0	0	0	0	0	0	4	4	4	6	10	23	24	47	0	0	0	27	34	61
Nkasi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	106	89	195	0	0	0	106	89	195
SBA (M)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	13	29	5	6	11	0	0	0	21	19	40
SBA (V)	1	0	1	0	0	0	0	0	0	48	79	127	48	31	79	0	0	0	97	110	207
Jumla	1	0	1	0	0	0	0	4	4	68	98	199	250	219	469	0	0	0	319	321	640

4.8 UTOAJI CHAKULA CHA MCHANA KATIKA SHULE ZA MSINGI MWAKA 2011

Utafiti umeonesha kuwa wanafunzi wanaweza kuhudhuria na kufuatilia masomo yao kama wana afya na wanalishwa vyema kwa sababu upo uhusiano mkubwa kati ya maendeleo na kufaulu na afya njema na lishe. Hata hivyo utoaji wa chakula cha mchana katika shule za msingi mkoani haujaanza. Jamii inahitaji kuhamasishwa ili utoaji wa chakula cha mchana shuleni uanzishwe, hususan katika maeneo ambayo wanafunzi wanaishi mbali na mahali shule zilipo. .

JEDWALI NA. 15 IDADI YA SHULE ZA MSINGI ZILIZOTOA CHAKULA CHA MCHANA MWAKA

Halmashauri	Idadi ya shule	Shule zitoazo chakula	Asilimia
Mpanda M	23	5	21.7
Mpanda V	137	45	32.1
Nkasi	99	4	4.1
Sumbawanga M	57	13	23.6
Sumbawanga V	198	38	19.3
Jumla	514	105	20.43

4.9 MAZINGIRA YA KUFUNDISHIA NA KUJIFUNZIA

Ili kukidhi mahitaji ya wanafunzi ambao wameongezeka katika shule za msingi kutokana na ongezeko la uandikishaji wa watoto kuingia darasa la kwanza, Halmashauri za wilaya na serikali za vijiji kwa kupitia nguvu za wananchi zimejenga na kuongeza vyumba vya madarasa, nyumba za walimu, stoo na vyoo vya shule. Aidha, wananchi wamechangia utengenezaji wa madawati kwa ajili ya shule zao.

Mpango wa Maendeleo ya elimu ya msingi (MEM) awamu ya kwanza ulioanza kutekelezwa mwaka 2001/2002 umechangia kwa kiasi kikubwa kusaidia nguvu za wananchi kwa kuzipatia shule fedha za ujenzi wa madarasa, nyumba za walimu, vyoo na utengenezaji wa madawati. Aidha, shule zimepokea fedha kwa ajili ya ununuzi wa vitabu, uendeshaji wa mitihani ya shule, utawala na ukarabati wa majengo ya shule. Halmashauri za wilaya nazo zimepokea fedha kwa ajili ya ununuzi wa tufe, vivunge vya Sayansi, Hisabati na za kuendeshea mafunzo ya kamati za shule.

Katika MEM Awamu ya Pili fedha za Ruzuku ya Uendeshaji (CG) na za Ruzuku ya Maendeleo (DG) mwaka 2007/08 ziliingizwa katika bajeti za Halmashauri. Aidha Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi ilitoa fedha kwa ajili ya ununuzi wa vivunge vya viungo vya mwili wa binadamu, "slates", madawati na vitabu. Majedwali yafuatayo yanaonesha hali ya utekelezaji wa MEM mwaka 2010/2011

**JEDWALI NA. 16 FEDHA ZA MEM ZILIZOPOKELEWA
MWAKA 2010/2011**

HALMASHAURI	MCHANGANUO WA RUZUKU				JUMLA
	RUZUKU YA UENDESHAJI	RUZUKU YA MAENDELEO	EK	WAHISANI	
Mpanda (M)	66,642,400	65,630,009	0	0	132,272,409
Mpanda (V)	18,7667,322	315,447,098	6,058,350	76,214,400	516,794,140
Nkasi	192,655,048	81,686,524	10,342,200	5,518,000	290,201,772
S'wanga (M)	174,778,700	0	4,062,700	7,677,000	186,518,400
S'wanga (V)	444,688,392	122,092,391.17	54,897,805.30	1,212,450.00	622,891,038
JUMLA	1,066,431,862	584,856,022	75,361,055	90,621,850	1,748,677,759

4.10 HALI YA MAJENGO NA SAMANI KATIKA SHULE ZA MSINGI MWAKA 2011

Hali ya majengo na samani katika shule za msingi kwa mwaka 2011 ni kama inavyoonekana katika jedwali lifuatalo:-

JEDWALI NA. 17 HALI YA MAJENGO NA SAMANI KATIKA SHULE ZA MSINGI MWAKA 2011

HALMASHAURI	MADARASA				NYUMBA ZA WALIMU				MADAWATI			
	MAHITAJI	YALIHOPU	UPUNGUFU	%	MAHITAJI	YALIYOPO	UPUNGUFU	%	MAHITAJI	YALIYOPO	UPUNGUFU	%
Mpanda (M)	443	176	267	60.27	410	26	384	93.66	6039	3679	2360	39.08
Mpanda (V)	1564	893	671	42.91	1986	576	1410	71.00	25918	16796	9122	35.20
Nkasi	1253	599	654	52.20	1253	288	965	77.02	16016	13073	2943	18.38
S'wanga (M)	1056	491	565	53.51	1015	216	799	78.72	14685	8796	5889	40.11
S'wanga (V)	2370	1320	1050	44.31	2370	1020	1350	56.97	35550	16006	19544	54.98
Jumla	6686	3479	3207	47.97	7034	2126	4908	69.78	98208	58350	39858	40.59

HALMASHAURI	MATUNDU YA VYOO							
	MAHITAJI		YALIYOPO		UPUNGUFU		% YA UPUNGUFU	
	WAV	WAS	WAV	WAS	WAV	WAS	WAV	WAS
Mpanda (M)	302	453	146	153	156	300	51.66	66.23
Mpanda (V)	1559	1771	613	679	946	1092	60.68	61.66
Nkasi	1099	1267	508	611	591	656	53.78	51.78
S'wanga (M)	921	1077	408	415	513	662	55.70	61.47
S'wanga (V)	2558	2635	2522	2539	36	96	1.41	3.65
Jumla	1861	2224	759	832	1102	1392	59.22	62.59

Takwimu zinaonesha kuwa kuna upungufu wa madarasa kwa asilimia 47.97. Aidha, madarasa yaliyojengwa ni sawa na uwiano wa darasa kwa wanafunzi (CPR) wa 1:83. Hata hivyo mwaka 2010 uwiano ulikuwa 1:86 . Kwa hiyo upungufu wa madarasa umepungua kidogo.

Inadhihirisha kuwepo kwa msongamano wa wanafunzi madarasani. Aidha, uwiano wa Dawati kwa wanafunzi (PDR) ni 1:5. Mwaka 2010 uwiano ulikuwa 1:4 kwa hiyo idadi ya wanafunzi katika madawati imeongezeka. Aidha, upungufu wa nyumba za walimu nao ni mkubwa kwa 70%. Mwaka 2010 upungufu ulikuwa 66%. Jitihada za ujenzi wa madarasa, nyumba za walimu na vyoo pamoja na utengenezaji madawati hazina budi kuendelezwa.

4.11 IDADI YA WALIMU KATIKA SHULE ZA MSINGI ZA SERIKALI MWAKA 2011

Katika MEMEM, moja ya mikakati iliyowekwa ni kuongeza ajira ya walimu ili kukidhi mahitaji yaliyotokana na ongezeko la uandikishaji wa wanafunzi. Mkoa umekuwa ukipokea walimu wanafunzi kila mwaka tangu Wizara ilipoanza kupanga walimu mikoani. Jedwali hapa chini linaonesha idadi ya walimu wa shule za msingi waliopo katika kila Halmashauri kwa viwango vya elimu.

JEDWALI NA. 18 IDADI YA WALIMU NA UWIANO WA MWALIMU KWA WANAFUNZI MWAKA 2011

HALMASHAURI	SHAHADA			STASHAHADA			DARAJA IIIA			DARAJA IIIIB/C			JUMLA		
	ME	KE	JM	ME	KE	JM	ME	KE	JM	ME	KE	JM	ME	KE	JM
Mpanda (M)	0	0	0	20	5	25	127	234	361	1	0	1	148	239	387
Mpanda (V)	3	0	3	34	2	36	794	443	1237	8	5	13	839	450	1289
Nkasi	5	0	5	13	3	16	572	245	817	15	4	19	605	252	857
S'wanga (M)	8	1	9	30	19	49	294	415	709	8	14	22	340	449	789
S'wanga (V)	1	0	1	22	2	24	1116	540	1656	58	5	63	1197	547	1744
JUMLA	17	1	18	119	31	150	2903	1877	4780	90	28	118	3129	1937	5066

4.12. IDADI YA WALIMU WANAOHITAJIKA, WALIOPO NA UPUNGUFU KWA KILA HALMASHAURI

Pamoja na jitihada za Wizara za kuupangia mkoa walimu, lipo tatizo la walimu kutopenda kufanya kazi katika Mkoa huu jambo linalosababisha kuwepo upungufu mkubwa wa walimu ambao unaathiri ufundishaji. Mahitaji ya walimu katika Mkoa kufikia uwiano unaohitajika wa mwalimu mmoja kwa wanafunzi arobaini na tano ni walimu 6443 walimu waliopo ni 5066 kwa hiyo Mkoa una upungufu wa walimu 1377 na kufanya uwiano kuwa 1:57. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

JEDWALI NA. 19 IDADI YA WALIMU WANAOHITAJIKA, WALIOPO NA UPUNGUFU KWA KILA HALMASHAURI

HALMASHAURI	IDADI YA WANAFUNZI	IDADI YA WALIMU			UWIANO MWALIMU KWA WANAFUNZI (TPR)
		MAHITAJI	WALIOPO	UPUNGUFU	
Mpanda (M)	18682	415	387	28	1:48
Mpanda (V)	69050	1534	1289	245	1:54
Nkasi	49839	1108	857	251	1:58
S'wanga (M)	45732	1016	789	227	1:58
S'wanga (V)	106651	2370	1744	626	1:61
JUMLA	289954	6443	5066	1377	1:57

5.0 MATOKEO YA MITIHANI YA TAIFA

5.1 MATOKEO YA MTIHANI WA DARASA LA IV MWAKA 2004 HADI 2010

Kiwango cha ufaulu katika mtihani wa darasa la nne na idadi ya wanafunzi walioshindwa mtihani mwaka 2005 hadi 2010 ni kama inavyoonekana hapa chini:

JEDWALI NA. 20 IDADI YA WANAFUNZI WALIOFANYA MTIHANI DARASA LA NNE, WALIOFAULU NA WALIOSHINDWA MWAKA 2010

HALMASHAURI	MWAKA 2010										
	WALIOFANYA MTIHANI			WALIOFAULU			%	WALIOSHINDWA			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML		WV	WS	JML	
Mpanda (M)	851	878	1729	710	707	1417	82	141	171	312	18
Mpanda (V)	4014	4203	8217	2751	2799	5550	68	1263	1404	2667	32
Nkasi	2333	2540	4873	1912	2104	4016	82	421	436	857	18
S'wanga (M)	2395	2730	5125	2050	2097	4147	81	345	633	978	19
S'wanga (V)	5662	5881	11533	4256	4329	8585	74	1406	1552	2958	26
Jumla	15245	16232	31477	11679	12036	23715	75	3596	4196	7792	25

JEDWALI NA. 21 IDADI YA WANAFUNZI WALIOFANYA MTIHANI DARASA LA NNE, WALIOFAULU NA WALIOSHINDWA MWAKA 2009

HALMASHAURI	MWAKA 2009										
	WALIOFANYA MTIHANI			WALIOFAULU			%	WALIOSHINDWA			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML		WV	WS	JML	
Mpanda (M)	847	931	1778	766	875	1641	92	81	56	137	8
Mpanda (V)	4107	4216	8323	3640	3544	7184	86	467	672	1139	14
Nkasi	2727	2829	5556	2585	2717	5302	95	142	112	254	5
S'wanga (M)	2441	2449	4890	2223	2235	4458	91	218	214	432	9
S'wanga (V)	5409	5643	11052	4775	5176	9951	90	634	467	1101	10
JUMLA	15531	16068	31599	13989	14547	28536	90	1542	1521	3063	10

**JEDWALI NA. 22 IDADI YA WANAFUNZI WLAIOFANYA
MTIHANI DARASA LA NNE,
WALIOFAULU NA WALIOSHINDWA
MWAKA 2008**

HALMASHAURI	MWAKA 2008										
	WALIOFANYA MTIHANI			WALIOFAULU			%	WALIOSHINDWA			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML		WV	WS	JML	
Mpanda (M)	847	931	1778	766	875	1641	92	81	56	137	8
Mpanda (V)	4107	4216	8323	3640	3544	7184	86	467	672	1139	14
Nkasi	2727	2829	5556	2585	2717	5302	95	142	112	254	5
S'wanga M)	2441	2449	4890	2223	2235	4458	91	218	214	432	9
S'wanga (V)	5409	5643	11052	4775	5176	9951	90	634	467	1101	10
JUMLA	15531	16068	31599	13989	14547	28536	90	1542	1521	3063	10

**JEDWALI NA. 23 IDADI YA WANAFUNZI WALIOFANYA
MTIHANI WA DARASA LA NNE, WALIOFAULU
NA WALIOSHINDWA MWAKA 2007**

HALMASHAURI	MWAKA 2007										
	WALIOFANYA MTIHANI			WALIOFAULU			%	WALIOSHINDWA			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML		WV	WS	JML	
Mpanda (M)	941	1046	1987	862	934	1796	90.39	76	109	185	9.61
Mpanda (V)	4710	4911	9621	3481	3298	6779	70.46	1229	1613	2842	29.54
Nkasi	2804	2808	5672	2505	2517	5022	88.54	299	351	650	11.46
S'wanga M)	2820	3082	5902	2238	2404	4642	80.05	522	635	1157	19.95
S'wanga (V)	6298	6269	12567	5137	4659	9796	72.27	1125	1594	2719	21.73
JUMLA	17573	18116	35749	14223	13812	28035	78.78	3251	4302	7553	21.22

**JEDWALI NA. 24 IDADI YA WANAFUNZI WALIOFANYA
MTIHANI DARALA NNE, WALIOFAULU
NA WALIOSHINDWA MWAKA 2006**

HALMASHAURI	MWAKA 2006										
	WALIOFANYA MTIHANI			WALIOFAULU			%	WALIOSHINDWA			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML		WV	WS	JML	
Mpanda (M)	960	876	1836	460	455	915	50	500	421	921	50
Mpanda (V)	5410	5119	10529	2738	2217	4956	47	2672	2902	5574	53
Nkasi	3061	3393	6454	2342	2213	4555	71	982	917	1899	29
S'wanga (M)	2797	3046	5843	2332	2566	4898	84	465	480	945	16
S'wanga (V)	7555	6966	14521	3327	2416	5743	40	4228	4550	8778	60
JUMLA	19783	18400	39183	11199	9867	21066	54	8847	9270	18117	46

**JEDWALI NA. 25 IDADI YA WANAFUNZI WALIOFANYA
MTIHANI DARASA LA NNE,
WALIOFAULU NA WALIOSHINDWA
MWAKA 2005**

HALMASHAURI	MWAKA 2005										
	WALIOFANYA MTIHANI			WALIOFAULU			%	WALIOSHINDWA			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML		WV	WS	JML	
Mpanda	7194	7689	14889	6241	6637	12878	87	953	1052	2005	13
Nkasi	3475	3375	6850	3337	3082	6419	94	138	293	431	6
S'wanga (M)	2946	2512	5450	2759	2184	4943	91	187	327	514	9
S'wanga (V)	6449	5187	5458	5762	4316	10078	87	687	871	1558	13
Jumla	20064	18763	38827	18099	16219	34318	88	1965	2543	4508	12
S'wanga (V)	5577	5359	10936	2967	2174	5141	47	2610	3185	5795	53
JUMLA	17175	16474	33649	10365	8750	19115	57	6810	7724	14534	43

Matokeo yanaonesha kuwa bado wanafunzi wengi wamekuwa wanakariri darasa la nne kutokana na wao kushindwa mtihani. Tarehe 12/09/2008, Afisa Elimu Kiongozi alitoa Waraka wa Elimu na 6 wa mwaka 2008 ambao umeanza kutekelezwa uliohusu Marekebisho ya Uendeshaji wa Mtihani wa Darasa la Nne ambao una marekebisho yafuatayo:-

1. Kiwango cha ufaulu ni asilimia 20 ya alama zote badala ya alama 15 kwa kila somo kama ilivyokuwa awali.
2. Wanafunzi watakaoshindwa kupata ufaulu wa wastani wa ufaulu wa asilimia 20 wa alama zote watambuliwe na waendeleo kusoma darasa la V na kupewa masomo rekebishi na walimu wa masomo husika.

5.2 MATOKEO YA MTIHANI WA DARASA LA SABA

Kiwango cha kufaulu katika mtihani wa kumaliza Elimu ya Msingi kimekuwa kikiongezeka kushuka katika miaka tofauti kama majedwali yanavyoonyesha hapa chini.

**JEDWALI NA. 26 KIWANGO CHA UFAULU KATIKA
MTIHANI WA DARALA LA VII MWAKA
2003-2010**

HALMASHAURI	KIWANGO CHA UFAULU											
	MWAKA 2004				MWAKA 2005				MWAKA 2006			
	WV	WS	JML	%	WV	WS	JML	%	WV	WS	JML	%
Mpanda	943	746	1689	54.2	1264	587	1851	58.7	2416	1229	3645	55.7
Nkasi	663	407	1070	62.3	764	442	1206	60.2	845	466	1311	79.3
S'wanga (M)	905	446	1351	40.3	1183	881	2064	88.8	1585	1343	2928	89.3
S'wanga (V)	1140	413	1553	35.7	1312	686	1990	46.9	2094	1224	3318	56.0
JUMLA	3651	2012	5663	49.5	4523	2596	7119	60.6	6940	4262	11202	64.4

HALMASHAURI	KIWANGO CHA UFAULU											
	MWAKA 2007				Mwaka 2008				Mwaka 2009			
	WV	WS	JML	%	WV	WS	JML	%	WV	WS	JML	%
Mpanda(M)					536	383	919	67.83	519	441	960	79.08
Mpanda(V)	2395	1166	3561	47.1	2049	923	2972	38.47	1721	858	2579	37.11
Nkasi	1796	767	2563	50.3	1518	845	2363	44.04	1453	823	2276	43.14
S'wanga (M)	1736	1398	3134	73.6	2033	1808	3841	76.71	1662	1438	3100	64.08
S'wanga (V)	2037	1006	3043	41.1	2848	1606	4454	47.83	2863	1793	4656	45.50
JUMLA	7964	4337	12301	50.55	8984	5565	14549	50.58	8218	5353	13571	47.60

**5.2.1 MATOKEO YA MTIHANI WA DARASA LA SABA
MWAKA 2010**

Matokeo ya jumla ya ufaulu mwaka 2010 kwa Halmashauri za mkoa ni kama inavyoonekana katika jedwali hapa chini

JEDWALI NA. 27 MATOKEO YA MTHANI WA KUMALIZA ELIMU YA MSINGI-2010

HALMASHAURI	JINSI	MATOKEO KIMADARAJA									WASTANI WA ALAMA		% UFAULU		NAFASI KIMKOA	
		A	B	C	JML	% WALIOFAULU	D	E	JML	% WALIOFELI	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Mpd (M)	Wav	1	106	424	531	74.78	174	5	179	25.21	123.18	112.30	76.70	65.91	1	1
	Was	-	24	406	430	57.48	311	7	318	42.51						
	Jml	1	130	830	961	65.91	485	12	497	34.08						
Mpd (V)	Wav	4	433	1204	1641	53.59	1167	254	1421	46.40	90.39	93.85	38.47	40.62	5	4
	Was	-	118	688	806	26.32	1677	479	2156	72.78						
	Jml	4	551	1892	2447	40.62	2844	733	3577	59.37						
Nkasi	Wav	10	313	1076	1399	57.52	882	151	1033	13.56	95.57	98.76	44.04	46.50	4	3
	Was	9	99	789	897	35.80	1330	278	1608	64.19						
	Jml	19	412	1865	2296	46.50	2212	429	2641	53.49						
SBA (M)	Wav	5	342	1218	1565	68.49	657	63	720	31.50	112.71	108.30	67.83	59.06	2	2
	Was	2	194	1117	1313	50.73	1156	119	1275	49.26						
	Jml	7	536	2335	2878	59.06	1813	182	1995	40.93						
SBA (V)	Wav	6	370	1707	2083	43.70	2119	564	2683	56.29	97.30	88.10	47.83	36.04	3	5
	Was	1	143	1008	1152	27.36	2164	893	3057	76.63						
	Jml	7	513	2715	3235	35.07	4383	1457	5740	63.95						
JUMLA	Wav	26	1564	5629	7219	54.46	4999	1037	6036	45.53	99.35	96.51	47.60	44.98	-	-
	Was	12	578	4008	4598	35.07	6638	1776	8414	64.66						
		38	2142	9637	11817	44.98	11637	2813	14450	55.01						

MATOKEO KATIKA JEDWALI YANAONESHA MAMBO YAFUATAYO:-

Kati ya watahiniwa 38 waliofaulu kwa kiwango cha daraja A (waliopata alama kati ya 201 hadi 250 wako wasichana 12. Aidha idadi ya waliopata 'A' imeshuka ukilinganisha na mwaka 2009 ambapo waliopata 'A' walikuwa 52.

- (i) Kiwango cha ufaulu kimeshuka ikilinganishwa na mwaka 2009 isipokuwa Halmashauri ya Wilaya ya Mpanda iliyopanda kwa asilimia 3.51 kutoka 37.11 mwaka 2009 hadi asilimia 40.62 mwaka 2010 na Halmashauri ya Wilaya ya Nkasi kutoka asilimia 43.34 mwaka 2009 hadi asilimia 46.31 mwaka 2010.
- (ii) Katika wilaya zote isipokuwa Mpanda wastani wa alama umeshuka na kupanda ikilinganishwa na mwaka 2009 kama ifuatavyo:-
 - Sumbawanga Manispaa kutoka 112.71 hadi 108.30 (- 4.41)
 - Mpanda Mji kutoka 123.18 hadi 112.30 (-10.88)
 - Nkasi kutoka 95.57 hadi 98.76 (+3.19)
 - Sumbawanga Vijijini kutoka 97.30 hadi 88.10 (- 9.20)
 - Mpanda Vijijini kutoka 90.39 hadi 93.85 (+3.46)
 - Mkoa kutoka 99.35 hadi 96.51 (-2.84)

Kupungua kwa wastani wa alama kunaonesha kuwa matokeo yamekuwa duni zaidi ikilinganishwa na mwaka 2009.

5.2.2 KIWANGO CHA UFAULU KIJINSI

Lipo tatizo la ufaulu wa wasichana, kuwa chini ya ule wa wavulana.

Tatizo hili linajitokeza mwaka hadi mwaka. Hii ni changamoto kubwa inayohitaji kushughulikiwa. Jedwali lifuatalo linaonesha.

JEDWALI NA. 28 VIWANGO VYA UFAULU WA WAVULANA NA WASICHANA KATIKA MTIHANI WA DARASA LA SABA MWAKA 2002-2010

MWAKA	WALIOFANYA MTIHANI	VIWANGO VYA UFAULU KIMKOA (ASILIMIA)		
		WV	WS	JUMLA
2002	12867	17.30	08.51	25.81
2003	13110	26.79	15.23	42.02
2004	11432	31.94	17.60	49.54
2005	11741	38.50	22.10	60.60
2006	17391	39.90	24.50	64.41
2007	24334	32.73	17.82	50.55
2008	28765	31.23	19.35	50.58
2009	28510	56.40	38.40	47.60
2010	26267	54.46	35.07	44.98

5.2.3 IDADI YA WANAFUNZI WALIOCHAGULIWA

KUJIUNGA NA KIDATO CHA KWANZA NA WALIOKOSA NAFASI MWAKA 2000 HADI 2010

Idadi ya wanafunzi wanaochaguliwa kujiunga na kidato cha kwanza katika mkoa imekuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka na hii imesababishwa na kuongezeka kwa shule za sekondari mkoani. Mwaka 2007 Mkoa ulifanikiwa kuwapatia nafasi za kidato cha kwanza wanafunzi wote 12301 waliofaulu mtihani wa Kumaliza Elimu ya Msingi. Mafanikio haya yalipatikana kutokana na kufunguliwa kwa shule mpya 16 na ongezeko la mikondo 19.

JEDWALI NA. 29 IDADI YA WANAFUNZI WALIOCHAGULIWA NA WALIOKOSA NAFASI KUIINGIA KIDATO CHA KWANZA MWAKA 2000 HADI 2010

MWAKA	IDADI YA WATAHINIWA			WALIOFAULU			%	WALIOCHAGULIWA			%	WALIOKOSA NAFASI			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML		WV	WS	JML		WV	WS	JML	
2000	5400	4939	10339	1628	726	2354	22.7	971	1006	1977	83.9	577		577	16.8
2001	5576	5095	10671	1977	1053	3030	28.6	888	939	1827	59.7	1119	114	1233	40.3
2002	6681	6186	12867	2226	1096	3322	25.8	897	854	1757	52.7	1329	242	1571	47.3
2003	7114	5996	13110	3512	1997	3309	42.0	1295	1275	2570	46.7	2217	722	2939	53.3
2004	6509	4923	11432	3651	2012	5663	44.53	1607	1473	3080	57.38	2044	539	2583	45.6
2005	1740	5001	11741	4523	2596	7119	60.63	1914	1758	3672	51.38	2609	838	3447	48.4
2006	9630	7761	17391	6940	4262	11202	64.41	5251	3626	8877	79.24	1689	636	2325	20.8
2007	12909	11425	24334	7964	4337	12301	50.55	7964	4337	12301	100	-	-	-	-
2008	14844	13921	28765	8984	5565	14549	50.58	6773	4363	11186	76.89	2211	1152	3363	23.11
2009	13160	12380	25540	7642	5038	12680	47.60	6498	4248	10746	84.75	1144	790	1934	15.25
2010	13258	13016	26275	7219	4598	11817	44.98	6887	4479	11366	96.19	332	119	451	3.81

5.2.4 IDADI YA WANAFUNZI WALIOCHAGULIWA KUJIUNGA NA KIDATO CHA KWANZA MWAKA 2010

Jedwali lifuatalo linaonesha idadi ya wanafunzi waliofanya mtihani, mwaka 2010 waliofaulu, waliochaguliwa, waliokosa nafasi.

**JEDWALI NA. 30 IDADI YA WANAFUNZI WALIOFANYA MTHANI (PSLE) 2010 WALIOFAULU, WALIOCHAGULIWA
KIDATO CHA I MWAKA 2011**

HALMASHAURI	IDADI YA WANAFUNZI RAIA WALIOFAULU																				
	WALIOFANYA MTHANI			WALIOFAULU				KUTWA			BWENI			JUMLA				WALIOKOSA NAFASI			
	WV	WS	JML	WV	WS	JML	%	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	%	WV	WS	JML	%
Mpanda Mji	710	748	1458	531	430	961	65.91	525	426	951	6	4	10	531	430	961	100	-	-	-	-
Mpanda (V)	3062	2962	6024	1641	806	2447	40.62	1295	681	1976	14	6	20	1309	687	1996	81.56	332	119	451	18.43
Nkasi	2432	2505	4937	1399	897	2296	46.50	1388	891	2279	11	6	17	1399	897	2296	100	-	-	-	-
S'wanga(M)	2285	2588	4873	1565	1313	2878	59.06	1551	1305	2856	14	8	22	1565	1313	2878	100	-	-	-	-
S'wanga (V)	4766	4209	8975	2083	1152	3235	36.04	2063	1144	3207	20	8	28	2083	1152	3235	100	-	-	-	-
JUMLA	13255	13012	26267	7219	4598	11817	44.98	6822	4447	11269	65	32	97	6887	4479	11366	96.19	332	119	451	3.81

Takwimu zinaonyesha kuwa jitihada za kuongeza upatikanaji wa elimu ya sekondari (Access) zinapaswa kuendelezwa. Ni vyema jamii ikahamasishwa kuongeza jitihada za kuchangia maendeleo ya elimu hususan katika miji ambako wakazi wanao uwezo wa kiuchumi na ufaulu wa wanafunzi ni wa juu kuliko vijijini. Aidha kuna umuhimu kwa wazazi, jamii na viongozi wa Chama na Serikali kuhakikisha kuwa wanafunzi wote wanaofaulu wanapata nafasi kuendelea na elimu ya sekondari na kuhakikisha wote wanaochaguliwa wanaripoti kwenye shule walizopangwa.

TAARIFA YA UKAGUZI WA SHULE ZA MSINGI

Idara ya Ukaguzi wa Shule za Msingi Mkoa wa Rukwa inafanya kazi ya kusimamia, kufuatilia na kutathmini utekelezaji wa mitaala ya elimu na mafunzo ya ufundi kama ilivyotolewa na wizara. Jedwali Na. 33 na Na. 34 yanaonyesha hali halisi ya ukaguzi katika shule za msingi mkoa wa Rukwa.

JEDWALI NA. 30 TAARIFA YA UKAGUZI WA SHULE JANUARI-DESEMBA, 2010

HALMASHAURI	IDADI YA SHULE	LENGO LA UKAGUZI	SHULE ZILIZOKA GULIWA	ASILIMIA YA LENGU	MADARAJA AMBAYO SHULE ZILIZOKAGULIWA ZILITUNUKIWA				MAELEZO
					I	II	III	IV	
					Mpanda (M)	19	19	16	
Mpanda (V)	140	65	46	70.77	-	-	15	31	
Nkasi	97	32	28	87.50	-	-	10	18	
S'wanga (M)	55	30	30	50.00	-	-	15	15	
S'wanga (V)	195	91	22	24.18	-	-	10	12	
JUMLA	506	237	142	59.92	-	-	57	85	

**JEDWALI NA. 32 TAARIFA YA UKAGUZI
JANUARI-JUNI, 2011**

HALMASHAURI	IDADI YA SHULE	LENGO LA UKAGUZI	SHULE ZILIZO KAGULIWA	ASILI MIA YA LENGO	DARAJA				MAELEZO
					I	II	III	IV	
Mpanda (M)	24	24	14	58.34			5	9	
Mpanda (V)	137	24	20	83.34	-	-	3	17	
Nkasi	99	18	10	55.56	-	-	8	2	
S'wanga (M)	57	30	15	50.00	-	-	6	9	
S'wanga (V)	198	40	11	27.50	-	-	6	5	
JUMLA	515	136	70	51.47	-	-	28	42	

**6.0 TAARIFA YA WATAHINIWA WA MTIHANI WA KUMALIZA
ELIMU YA MSINGI (PSLE) MWAKA 2011 NA MAHITAJI YA
NAFASI ZA KIDATO CHA KWANZA MWAKA 2012**

Mwaka huu 2011 Mkoa wa Rukwa unao watahiniwa 30066 wavulana 14628 na wasichana 15438 kutoka shule 492 za msingi. Kati ya shule hizi 6 ni mpya ambazo zinafanya mtihani kwa mara ya kwanza. Jedwali lifuatalo linaonesha:

**JEDWALI NA. 33 IDADI YA WATAHINIWA WA MTIHANI WA
KUMALIZA ELIMU YA MSINGI MWAKA
2011 NA VYUMBA VYA MADARASA
VINAVYOHITAJIKA**

HALMASHAURI	IDADI YA SHULE	IDADI YA WATAHINIWA			IDADI YA MIKONDO				MAHITAJI YA VYUMBA VYA MADARASAa
		WV	WS	JML	KA	KB	KC	JUMLA	
					(1-10)	(11-20)	(21-30)		
MPANDA(M)	23	983	1064	2047	5	17	60	82	51
MPANDA(V)	133	3571	3850	7421	15	88	204	307	186
NKASI	93	2359	2404	4763	11	69	123	203	119
SBA(M)	54	2220	2696	4916	11	28	150	189	123
SBA(V)	189	5495	5424	10919	34	127	295	456	273
JUMLA	492	14628	15438	30066	76	329	832	1233	752

Makisio ya vyumba vya madarasa vinavyohitajika kuchukua wanafunzi wa kidato cha kwanza 2011 yamekokotolewa kwa kuzingatia iwapo wanafunzi watafaulu kwa asilimia 100. Uhamasiishaji wa ujenzi wa vyumba vya mdarasa unatakiwa kuanza mapema ili ujenzi uwe umekamilika ifikapo Desemba 2011 tayari kwa uchaguzi wa wanafunzi unaofanyika mwezi Desemba kila mwaka.

7.0 ELIMU YA SEKONDARI

7.1 IDADI YA SHULE ZA SEKONDARI

Mwaka 2011 Mkoa wa Rukwa unazo shule za sekondari 115 . Kati ya hizo 99 ni za serikali na 16 si za serikali. Shule za serikali 8 zina kidato cha tano na sita na zisizo za serikali 4 ndizo zenye kidato cha tano na sita.

**JEDWALI NA. 34 IDADI YA SHULE ZA SEKONDARI ZA
SERIKALI NA ZISIZO ZA SERIKALI**

H/SHAURI	SHULE ZA 'O'LEVEL			SHULE ZA 'A'LEVEL			JUMLA
	ZA SERIKALI	ZISIZO ZA SERIKALI	JUMLA	ZA SERIKALI	ZISIZO ZA SERIKALI	JUMLA	
Mpanda (M)	7	2	9	1	0	1	10
Mpanda (V)	23	2	25	1	0	1	25
Nkasi	21	0	21	1	0	1	21
Sumbawanga (M)	17	7	24	3	3	3	24
Sumbawanga (V)	30	4	34	2	1	1	34
JUMLA	98	16	114	8	4	12	115

Mwaka 2005 Mkoa ulikuwa na shule za sekondari 39. Kati ya mwaka 2005 na 2011 pamekuwepo na ongezeko la shule 76 sawa na asilimia 194.88. Ongezeko hili limetokana na mwamko mkubwa wa wananchi kuhusu ujenzi wa shule za sekondari kwa kuchangia nguvu zao katika ujenzi wa majengo na utengenezaji wa samani. Aidha, msukumo wa serikali wa kuhakikisha wanafunzi wote wanaofaulu mtihani wanaendelea na masomo umechangia kasi ya ongezeko la shule pamoja na ukweli kwamba mafanikio ya MEM yamesababisha wanafunzi wengi kuhitimu Elimu ya Msingi na hivyo kuwepo haja ya kupanua nafasi katika elimu ya Sekondari.

Idadi ya shule za Sekondari za A level nayo imeongezeka kutoka 5 mwaka 2005 hadi 12 mwaka 2011 sawa na ongezeko la asilimia 140

7.2 UTEKELEZAJI WA SERA YA KUWA NA SHULE YA SEKONDARI KATIKA KILA KATA

Wananchi chini ya uongozi wa Wilaya, tarafa, kata na vijiji wamejitoa kuhakikisha wanajenga shule za sekondari katika kila kata. Mpaka sasa kati ya kata 111 za mkoa wa Rukwa, kata 90 sawa na asilimia 81.09 zina shule za sekondari. Kata 21 sawa na asilimia 18.91 ndizo hazina shule za sekondari. Jedwali lifuatalo linaonesha.

JEDWALI NA. 35 IDADI YA KATA ZENYE SHULE ZA SEKONDARI

HALMASHAURI	IDADI YA KATA	KATA ZENYE SHULE ZA SEKONDARI		KATA ZISIZO NA SHULE ZA SEKONDARI		KATA ZENYE SHULE ZAIDI YA MOJA
		IDADI	%	IDADI	%	
Mpanda (M)	9	7	77.78	2	22.22	1
Mpanda (V)	38	23	60.53	15	39.47	-
Nkasi	17	17	100	-	-	4
S'wanga (M)	15	14	93.34	1	6.66	3
S'wanga (V)	32	29	90.63	3	9.37	1
JUMLA	111	90	81.09	21	18.91	9

7.3 JITHADA ZA WADAU KATIKA UJENZI WA SHULE ZA SEKONDARI

Wadau mbalimbali wamejitokeza kujenga shule za sekondari katika Mkoa. Hii ni fursa nzuri kwa wananchi wa Mkoa huu kuwapatia watoto wao elimu ya Sekondari. Jedwali hapa chini linaonesha shule zinazojengwa na wamiliki wake.

JEDWALI NA. 36 SHULE ZA SEKONDARI ZINAZOJENGWA NA WADAU MBALIMBALI

HALMASHAURI	JINA LA SHULE	MMILIKI
Sumbawanga (V)	Ninga	Village Schools Tanzania
Sumbawanga(M)	Neno	Kanisa la Neema

Tahadhari inatolewa kwa wadau wote wanaojitokeza kujenga shule kufuata taratibu za kusajili shule kama zilivyoainishwa katika Sheria ya Elimu ya mwaka 1978 na marekebisho yake namba 10 ya 1995 pamoja na kanuni za mwaka 2002.

7.4 IDADI YA WANAFUNZI KATIKA SHULE ZA SEKONDARI

Kutokana na ongezeko la shule za sekondari, idadi ya wanafunzi katika shule hizo imekuwa ikiongezeka sawia. Mwaka 2005 walikuwepo wanafunzi 7286 wa kidato cha 1 hadi 4 na 286 wa kidato cha 5 hadi 6. Mwaka 2011 Mkoa unao wanafunzi 35612 wa kidato cha 1 hadi 4 na 1335 wa kidato cha 5 na 6. Hili ni ongezeko la asilimia 388.78 kwa kidato cha 1 – 4 na asilimia 366.79 kwa kidato cha 5 na 6. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

**JEDWALI NA. 37 IDADI YA WANAFUNZI KATIKA SHULE ZA
SEKONDARI ZA SERIKALI**

H/SHAU RI	IDADI YA WANAFUNZI																				
	KID.I			KID.II			KID.III			KID.IV			KID V			KID VI			JUMLA		
	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML
Mpanda M	494	386	880	431	393	824	373	294	667	289	344	633	0	150	150	0	158	158	1725	1725	3312
Mpanda V	1252	840	2092	905	570	1475	858	461	1319	719	286	1005	80	0	80	49	0	49	3863	2157	6020
Nkasi	1170	756	1926	1027	576	1603	945	573	1518	901	351	1252	118	55	173	29	15	44	4190	2326	6516
Sba M	1383	1142	2525	1073	1039	2112	1313	1172	2485	1280	988	2268	260	70	330	72	48	120	5381	4459	9840
Sba V	1922	1092	3014	1928	1241	3169	1854	1078	2932	1298	585	1883	150	0	150	111	0	111	7263	3996	11259
JUMLA	6221	4216	10437	5364	3819	9183	5343	3578	8921	4487	2554	7041	608	275	853	261	221	482	22284	14663	36947

7.5 IDADI YA WANAFUNZI KATIKA SHULE ZA SEKONDARI ZISIZO ZA SERIKALI MWAKA 2011

Katika shule 15 zisizo za Serikali kuna wanafunzi 4547 wa kidato cha I – IV na 119 wa kidato cha 5 – 6. Jedwali lifuatalo linaonesha.

JEDWALI NA. 38 IDADI YA WANAFUNZI KATIKA SHULE ZA SEKONDARI ZISIZO ZA SERIKALI

HALMA SHAURI	IDADI YA WANAFUNZI																				
	KIDATO I			KIDATO II			KIDATO III			KIDATO IV			KIDATO V			KIDATO VI			JUMLA		
	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML
Mpanda M	67	79	146	66	71	137	45	61	106	44	43	87	2	2	4	3	1	4	227	257	484
Mpanda V	90	94	184	103	116	219	99	91	190	99	101	200	0	0	0	0	0	0	391	402	793
Nkasi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sba M	343	411	754	255	331	586	327	294	621	241	251	492	9	3	12	65	22	87	1240	1312	2552
Sba V	136	56	192	183	106	289	127	64	191	107	46	153	3	0	3	9	0	9	565	272	837
JUMLA	636	640	1276	607	624	1231	598	510	1108	491	441	932	14	5	19	77	23	100	2423	2243	4666

7.6 IDADI YA WANAFUNZI WENYE ULEMAVU

Katika shule za sekondari mwaka huu 2011 wako wanafunzi 185 wenye aina mbalimbali za ulemavu. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

JEDWALI NA. 39 IDADI YA WANAFUNZI WENYE ULEMAVU

AINA YA ULEMAVU	JINSI	MPANDA (M)	MPANDA (V)	NKASI	SUMBAWANGA (M)	SUMBAWANGA (V)	JUMLA
Wasioona	Wav	1	19	1	20	0	41
	Was	1	18	0	0	0	19
	Jumla	2	37	1	20	0	60
Albino	Wav	0	18	0	3	0	21
	Was	1	18	1	0	0	20
	Jumla	10	36	1	3	0	50
Viziwi	Wav	2	0	0	1	1	4
	Was	0	0	0	0	0	0
	Jumla	2	0	0	1	1	4
Ulemavu viungo	Wav	0	8	19	14	18	59
	Was	0	3	3	8	5	19
	Jumla	0	11	22	22	23	78
Ulemavu akili	Wav	0	0	0	1	0	1
	Was	0	0	0	0	0	0
	Jumla	0	0	0	1	0	1
Otizim	Wav	0	0	0	0	0	0
	Was	0	0	0	0	0	0
	Jumla	0	0	0	0	0	0
Ulemavu zaidi ya mmoja	Wav	0	0	0	0	0	0
	Was	0	0	0	0	0	0
	Jumla	0	0	0	0	0	0
Ulemavu mwingine	Wav	0	0	0	0	1	1
	Was	0	0	0	0	0	0
	Jumla	0	0	0	0	1	1
JUMLA	WV	3	45	20	39	20	127
	WS	2	39	4	8	5	58
	JUMLA	5	84	24	47	25	185

Takwimu zinaonesha kuwa wanafunzi wenye ulemavu wa viungo ni wengi zaidi kuliko aina nyingine za ulemavu.

7.7 IDADI YA WANAFUNZI YATIMA

Mwaka 2011 Mkoa una jumla ya wanafunzi yatima 4442 sawa na 12.03% katika shule za sekondari wakiwemo wavulana 2585 na wasichana 1857. Kati yao 2554 wamefiwa na mzazi mmoja ikiwa ni wavulana 1530 na wasichana 1024. Aidha 1888 wamefiwa na wazazi wote wawili, miongoni mwao wavulana ni 1055 na wasichana 833. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

JEDWALI NA. 40 IDADI YA WANAFUNZI YATIMA

IDADI YA WANAFUNZI YATIMA WALIOFIWA NA MZAZI MMOJA NA WALIOFIWA NA WAZAZI WAWILI SHULE ZA SERIKALI										
HALMASHAURI	WALIOFIWA NA MZAZI MMOJA			WALIOFIWA NA WAZAZI WAWILI			JUMLA			%
	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	
Mpanda (M)	30	30	60	52	47	99	82	77	159	4.80
Mpanda (V)	266	166	432	171	91	262	437	257	694	11.53
Nkasi	370	127	497	200	233	433	570	360	930	14.28
Sumbawanga (M)	370	343	713	246	181	427	616	524	1140	11.59
Sumbawanga (V)	494	358	852	386	281	667	880	639	1519	13.50
JUMLA	1530	1024	2554	1055	833	1888	2585	1857	4442	12.03

7.8 IDADI YA WANAFUNZI WALIOACHA AU KUACHISHWA SHULE

Sheria ya Elimu ya mwaka 1978 na marekebisho yake na. 10 ya 1995 pamoja na kanuni zake, inaeleza kuwa mwanafunzi aliyeandikishwa shule ngazi yoyote ya elimu anatakiwa asome hadi kumaliza elimu katika ngazi hiyo.

Pamekuwepo na tatizo la wanafunzi kuacha shule katika shule za sekondari kutokana na utoro, mimba kwa wasichana, kukosa mahitaji, kuugua na kuuguliwa. Mwaka 2010 jumla ya wanafunzi 2061 sawa na asilimia 5.58 wakiwemo wavulana 1238 na wasichana 823 waliacha shule.

Takwimu zinaonesha kuwa asilimia kubwa ya wanaoacha shule ni kutokana na utoro. Tatizo la mimba limekumwa likichangia katika kusababisha wanafunzi wa kike kuacha shule. Jedwali Na. 36 linaonesha.

JEDWALI NA. 41 IDADI YA WANAFUNZI WALIOACHA/KUACHISHWA SHULE MWAKA 2010

SABABU	HALMASHAURI																		
	MPANDA MJI			MPANDA VIJIJINI			NKASI			S'WANGA (M)			S'WANGA (V)			JUMLA			
	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	WV	WS	JML	%
Utoro	47	40	87	280	152	432	227	86	323	93	39	132	408	218	626	1055	535	1590	4.31
Mimba	-	20	20	-	31	31	-	59	59	-	36	36	-	41	41	-	187	187	0.51
Vifo	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	3	3	2	1	3	3	4	7	0.02
Kukosa mahitaji	0	0	0	27	18	45	44	21	65	0	1	1	79	38	117	150	78	228	0.62
Kuugua/Kuuguliwa	2	1	3	0	2	2	9	2	11	2	0	2	3	4	7	16	9	25	0.07
Sababu nyingine	0	0	0	2	0	2	0	0	0	3	5	8	9	5	14	14	10	24	0.07
JUMLA	49	60	149	309	203	512	20	11	31	98	84	182	501	307	808	1238	823	2061	5.58

7.9 UMUHIMU WA KUJENGA HOSTELI KATIKA SHULE ZA SEKONDARI KWA AJILI YA WASICHANA

Suala la kutoa elimu bora kwa watoto wa kike na kuhakikisha kuwa wanahudhuria shule hadi kumaliza ni suala lililo na umuhimu mkubwa katika kuliwezesha Taifa kufikia lengo la kuleta maendeleo ya kiuchumi na kijamii na kuwepo kwa usawa wa kijinsia utakaowawezesha wanawake kushiriki katika shughuli za kiutendaji Serikalini na katika ngazi mbalimbali za utoaji wa maamuzi. Katika mkoa wetu wa Rukwa tatizo la wanafunzi wa kike kuacha shule linatokana na sababu mbalimbali zifuatazo:-

(I) MILA NA DESTURI

Bado kuna fikra zilizojengeka miongoni mwa jamii za kuona kuwa mtoto wa kike ni wa kuolewa tu. Kwa hiyo kuna baadhi ya wazazi wanaodiriki kuwaoza watoto wa kike wanaosoma shule na hivyo kuwakatisha masomo.

(II) MWAMKO DUNI WA ELIMU

Kiwango cha mwamko katika elimu miongoni mwa baadhi ya wanajamii bado ni cha chini. Kwa hiyo watoto wa kike wanakosa msukumo kutoka kwa wazazi wa kuhakikisha kuwa wanasoma hadi kumaliza shule.

(III) UMBALI ULIOPO KATI YA SHULE NA MAKAZI

Sera ya kuhakikisha kuwa kila Kata inakuwa na Shule ya Sekondari imeleta mafanikio makubwa katika kuongeza upatikanaji wa nafasi (access) katika Elimu ya Sekondari. Hata hivyo changamoto iliyopo ni kwamba baadhi ya

wanafunzi wanaochaguliwa huwa wanatoka katika vijiji vilivyopo mbali na shule. Hali hii hufanya wanafunzi kutembea umbali mrefu na katika baadhi ya maeneo ambako shule hazina hosteli wanafunzi hulazimika kupanga na kuishi kwenye "mageto".

Athari zinazowapata wanafunzi wa kike wanaosafiri mwendo mrefu kwenda Shuleni ni pamoja na:-

- Kufika shuleni wakiwa wamechoka na hivyo kupungua kwa ushiriki wao darasani. Hii huathiri zaidi watoto wa kike ambao wanapokuwa nyumbani hulazimika kufanya kazi mbalimbali za kupika, kufua, kuosha vyombo, kuchota maji n.k.
- Wanafunzi wa kike hukutana na wanaume njiani ambao huwavizia kwa lengo la kuwalaghai kwa vishawishi mbalimbali. Katika maeneo ya mijini wasichana hushawishiwa hata kwa vitu vidogo kama vile "Chips" na "lift" za magari. Hatma ya vishawishi hivi ni wasichana kuingizwa katika vitendo vya ngono ambavyo huishia katika mimba na/au uambukizo wa magonjwa ya zinaa ikiwemo ukimwi.

Athari zinazowapata wanafunzi wa kike wanaopanga na kuishi kwenye "mageto" ni pamoja na:-

- Kukosekana kwa udhibiti wa mienendo yao.
- Urahisi wa kuambukizana tabia mbaya za uhuni na pengine hata uvutaji bangi.

- Urahisi wa wanaume kuwarubuni kwa kuwapatia misaada ya fedha za kujikimu, chakula, nguo n.k. na kuishia katika kulipa fadhila kwa njia ya ngono jambo linaloishia katika wao kupata mimba.
- Maendeleo duni kitaaluma kutokana na kukosa muda wa kutosha kujisomea kwa sababu huwajibika kujipikia chakula suala linalochukua muda wao mwingi baada ya kutoka shuleni.
- Mazingira duni ya malazi yanayosababishwa na mrundikano wao kwenye vyumba kwa lengo la kuchangia gharama za pango na mara nyingi hulazimika kulala chini.
- Usalama mdogo kwao kwa sababu huduma ya ulinzi huwa haipo.
- Kuwepo uhuru usio na mpaka ambao huwawezesha kwenda kwenye madisko na kuangalia “video” wakati wa usiku.

Kimsingi suala la umbali wa shule na makazi na suala la wasichana kuishi kwa kupanga ndiyo vichocheo vikubwa kwa wanafunzi wa kike kupata mimba.

(IV) KIPATO DUNI CHA WAZAZI (UMASKINI)

Baadhi ya wazazi hushindwa kuwapatia wasichana mahitaji muhimu kutokana na kukosa uwezo. Hii husababisha wasichana kuacha shule au kujipatia fedha kwa kudanganywa na wanaume na hivyo kuishia kupata mimba.

(V) UYATIMA

Hivi sasa idadi ya watoto yatima katika shule zetu inaongezeka kwa kasi. Kimsingi watoto hawa wanapokosa msaada wa kuwawezesha kupata mahitaji ya shule huacha shule na baadhi yao kuishia kupata mimba kutokana na vishawishi.

(VI) KUTOKUFUNDISHWA VIPINDI VYA DINI KIKAMILIFU

Dini husaidia kumpa mtu mwongozo wa kuishi maisha yenye maadili mema kwa misingi ya imani mbalimbali zilizopo. Kukosa misingi hiyo husababisha wasichana kujiingiza katika vitendo viovu kwa urahisi.

MAZINGIRA YA KUKAA BWENI/HOSTELI KWA WASICHANA YANA MANUFAA YAFUATAYO:-

- (i) Mwanafunzi anapokuwa katika malezi ya hosteli huepuka vishawishi ambavyo humzuia kusoma kwa ufanisi na kutumia muda wake vizuri.

- (ii) Mwanafunzi anakuwa na muda wa kutosha kufanya rejea ya masomo yake aliyojifunza kwa kuwa hatakuwa na shughuli/kazi za nyumbani zitakazomzuia kupata muda wa kusoma.
- (iii) Sheria za Shule/hosteli humsaidia mwanafunzi kuwa na maadili mazuri yatakayomwandaa kuitumikia jamii na kumpa uwezo wa kufanya kazi vizuri zaidi kwa kuwa na utii wa taratibu.
- (iv) Mwanafunzi wa Hosteli kwa kushirikiana na wenzake humwongezea uwezo zaidi wa kujifunza na hivyo kuwa na uwezo mkubwa wa kitaaluma.
- (v) Mwanafunzi wa Hosteli atakuwa na uhakika wa kupata chakula na sio kama wanafunzi wanaopanga mitaani. Hivyo ataboresha afya yake na kuwa mtulivu na msikivu darasani na kufanya vizuri kitaaluma.
- (vi) Kuongeza usalama kwa wanafunzi na kuondoa hofu kwa mzazi kuliko kwa mwanafunzi anayeishi kwenye chumba cha kupanga mjini au kijijini au mwanafunzi anayeishi kwa kudandia usafiri kwa umbali mrefu kwenda shuleni.
- (vii) Kumpunguzia mwanafunzi umbali wa kwenda na kurudi kutoka shuleni ili kumwepusha na uchovu ambao utampunguzia umakini darasani.

- (viii) Kumhamasisha mzazi kuwajibika kumsaidia mwanafunzi katika mahitaji muhimu awapo hosteli. Wazazi wengine hushindwa kuwajibika kulea watoto wawapo nyumbani kwani hakuna msukumo wa kisheria.
- (ix) Ni rahisi kwa mwanafunzi kupata msaada wa ziada kimasomo kutoka kwa walimu na ni rahisi kwa walimu kuendesha masomo ya ziada (remedial teaching).

**JEDWALI NA. 42 IDADI YA SHULE ZA SEKONDARI ZENYE
HOSTELI ZA WANAFUNZI MWAKA 2011**

HALMASHAURI	IDADI YA SHULE ZA SEKONDARI	IDADI YA SHULE ZENYE HOSTELI	ASILIMIA
Mpanda Mji	8	1	12.5
Mpanda Vijijini	23	9	39.1
Nkasi	21	8	38.1
Sumbawanga M	17	2	11.8
Sumbawanga V	30	17	56.7
JUMLA	99	37	37.4

8.0 WALIMU KATIKA SHULE ZA SEKONDARI

Mwaka 2011 mwezi Machi mkoa unao walimu 1116 katika shule za sekondari. Kati yao wanaume ni 893 na wanawake ni 223. Idadi ya walimu kwa viwango vya elimu ni kama inavyoonekana katika jedwali lifuatalo:-

JEDWALI NA. 43 IDADI YA WALIMU KATIKA SHULE ZA SEKONDARI MWEZI MACHI, 2011

SIFA	HALMASHAURI															JUMLA		
	MPANDAJI MJI			MPANDA VIJIJINI			NKASI			S'WANGA (M)			S'WANGA (V)					
	ME	KE	JML	ME	KE	JML	ME	KE	JML	ME	KE	JML	ME	KE	JML	ME	KE	JML
Shahada sayansi waliosomea ualimu	3	2	5	3	0	3	6	0	6	13	2	15	8	4	12	45	8	53
Shahada sayansi wasiosomea ualimu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	2	0	2
Shahada sanaa waliosomea ualimu	33	10	43	21	4	25	16	5	21	69	32	101	45	9	54	192	60	252
Shahada sanaa wasiosomea ualimu	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	2
Diploma sayansi	13	6	19	25	4	29	28	2	30	39	12	51	47	6	53	152	30	182
Diploma sanaa	29	18	47	51	7	58	70	17	87	86	25	111	124	29	153	360	96	456
Leseni	9	5	14	37	4	41	25	2	27	16	6	22	52	11	63	139	28	167
Wenye sifa tofauti	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
JUMLA	90	41	131	137	19	156	146	27	173	224	77	301	277	60	337	893	223	1116

8.1 MFUKO WA KUBORESHA MAZINGIRA YA WATUMISHI MKOA WA RUKWA

Mfuko huu ambao awali ulijulikana kwa jina la Mfuko wa Mwalimu Nyerere umetoa mchango mkubwa katika upatikanaji wa walimu wa shule za sekondari. Wajumbe wa Kamati ya Utendaji ya Mfuko wamekuwa wakitembelea vyuo mbalimbali vya ualimu kushawishi wahitimu kuja kufundisha katika Mkoa wa Rukwa. Aidha walimu wamekuwa wakipatiwa motisha mbalimbali kama vifaa vya kuanzia maisha na fedha. Tarehe 27/05/2009 Mfuko uliendesha Harambee kubwa iliyofanyika Dar es Salaam.

8.2 KUJIENDELEZA WALIMU

Hadi kufikia mwezi Juni 2008 ikama ya walimu katika shule za Sekondari ilikuwa imefikia kiwango cha kuridhisha. Hata hivyo vyuo vikuu vilipoanza kufunguliwa walimu wengi waliondoka vituoni na kujiunga na vyuo vikuu na kuacha shule zote zikiwa na upungufu wa walimu.

8.3 MASLAHI YA WALIMU

Mwezi Mei na Juni Mwaka 2009 Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi ilifanya uhakiki wa madeni ya walimu. Malipo ya madai ha.

8.4 MAZINGIRA YA KUFUNDISHIA NA KUJIFUNZIA KATIKA SHULE ZA SEKONDARI

Pamoja na jitihada kubwa zinazofanywa na wananchi katika kujitolea nguvu zao kujenga majengo mbalimbali ya shule na mchango wa serikali unaotolewa kupitia Mpango wa maendeleo ya Elimu ya Sekondari (MMES) bado upo upungufu wa miundombinu (majengo) na samani katika shule za sekondari. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

JEDWALI NA. 44 IDADI YA MAJENGO YANAYOHITAJIKA, YALIYOPO, NA UPUNGUFU KATIKA SHULE ZA SEKONDARI

AINA YA JENGO	Halmashauri																		% Up
	MPANDA (M)			MPANDA(V)			NKASI			S'WANGA (M)			S'WANGA (V)			JUMLA			
	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	
Jengo la Utawala	8	4	4	19	12	7	23	11	14	15	9	9	30	21	9	68	57	11	16.18
Vyumba vya madarasa	128	92	36	308	214	94	294	183	111	295	212	83	476	298	178	1501	999	502	33.45
Vyumba maalum	10	1	9	25	3	22	23	0	23	17	3	14	30	0	30	105	7	98	93.34
Maabara -Fizikia	8	2	6	23	4	19	21	2	19	18	1	17	30	2	28	100	11	89	89.00
-Kemia	8	2	6	23	4	19	21	2	19	18	1	17	30	2	28	100	11	89	89.00
-Biolojia	8	2	6	23	4	19	21	2	19	18	1	17	30	2	28	100	11	89	89.00
-Kilimo	8	2	6	12	1	21	21	0	21	8	1	7	30	0	30	79	4	75	94.94
Nyumba za walimu	173	28	145	379	98	281	325	81	244	372	77	295	475	131	344	1724	415	1309	75.93
Matundu ya vyoo (Wav)	83	34	49	401	179	222	244	124	120	304	155	149	404	209	195	1436	701	735	51.19
Matundu ya vyoo (Was)	114	83	31	377	158	219	224	111	113	265	135	133	363	201	164	1343	688	655	48.78
Matundu ya vyoo (Waf)	29	23	6	82	44	38	59	46	13	61	36	25	100	57	43	331	206	125	37.77
Chumba cha ushauri	10	0	10	27	2	25	23	0	23	17	2	15	30	0	30	107	4	103	96.27
Maktaba	9	1	8	23	0	23	23	0	23	17	4	13	30	0	30	102	5	97	95.10
Jiko	9	2	7	22	2	20	20	5	15	17	4	13	30	0	30	98	13	85	86.74
Bwalo la chakula	8	1	7	23	0	23	19	0	19	17	2	15	30	5	25	97	8	89	91.76
Stoo	15	1	14	23	0	23	35	30	5	28	6	14	60	0	60	161	37	124	77.02
Zahanati	8	0	8	23	0	23	23	0	23	17	0	17	30	0	30	101	0	101	100
Mabweni/Hostel (Wav)	22	0	22	58	10	48	37	1	36	36	8	24	76	15	61	229	34	195	85.16
Mabweni/Hostel (Was)	22	7	15	59	15	44	38	11	27	27	4	23	67	19	48	213	56	157	73.71

Ufunguo: Mah. - Mahitaji
 Yal. - Yaliyopo
 UP. - Upungufu

Takwimu zinaonesha kuwepo upungufu wa vyumba vya madarasa jambo linaloashiria kuwepo kwa msongamano katika madarasa. Aidha ukosefu wa maabara katika shule unasababisha kutokuwepo ufanisi katika ufundishaji na ujifunzaji wa masomo ya sayansi katika shule za sekondari. Lipo pia tatizo la upungufu mkubwa wa nyumba za walimu katika shule zote, shule hazina maktaba na hosteli ni chache ukilinganisha na idadi kubwa ya wanafunzi ambao huishi mbali na mahali shule zilipo. Aidha, vyoo havitoshelezi pia. Hamasa kubwa inatakiwa itolewe kwa jamii katika kukabiliana na upungufu huu, ili elimu itolewe katika mazingira bora.

8.5 HALI YA SAMANI KATIKA SHULE ZA SEKONDARI

Upo upungufu wa samani za aina zote ukilinganisha na mahitaji. Jitihada kubwa zinahitajika zifanyike kuondoa upungufu huu. Jedwali lifuatalo linaonesha:-

JEDWALI NA. 45 IDADI YA SAMANI ZINAZOHITAJIKA, ZILIZOPO NA UPUNGUFU KATIKA SHULE ZA SEKONDARI

AINA YA SAMANI	HALMASHAURI																		%
	MPANDA (M)			MPANDA (V)			NKASI			S'WANGA (M)			S'WANGA (V)			JUMLA			
	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	Mah	Yal	Up	
Meza za wanafunzi	4120	2361	1759	8231	4024	4207	7454	5258	2196	10355	7765	2590	13337	9204	4133	43497	28612	14885	34.22
Viti vya wanafunzi	4120	2378	1742	8141	4103	4038	7428	5098	2330	11095	7786	3309	13337	8965	4372	44121	28330	15791	35.79
Meza za walimu	229	74	155	473	111	362	381	151	230	445	179	266	561	228	333	2089	743	1346	64.44
Viti vya walimu	262	57	205	517	129	388	403	200	203	495	243	252	623	252	371	2300	881	1419	61.70
Kabati	117	41	76	238	29	209	165	34	131	182	46	136	306	49	257	1008	199	809	80.26
Shubaka	46	4	42	108	10	98	68	26	42	59	7	52	137	7	130	418	54	364	87.09
Vitanda	636	536	100	17708	8406	9302	3307	312	2995	1428	825	603	4457	494	3963	27536	10573	16963	61.61

9.0 MPANGO WA MAENDELEO YA ELIMU YA SEKONDARI (MMES)

MMES ni sehemu ya pili ya utekelezaji wa Mkakati wa Serikali wa Kukuza Uchumi na Kuondoa Umaskini (MKUKUTA) katika sekta ya elimu. Aidha ni mpango wa pili kuanzishwa baada ya MEM katika Programu ya kupanua na kuboresha sekta ya Elimu inayotayarishwa chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Elimu (Education Sector Development Programme (ESDP).

MMES ilianza kutekelezwa mwezi Julai 2004. MMES kama MEM inalenga kuwashirikisha wananchi katika ngazi ya shule.

9.1 LENGU LA MMES

Lengu kuu la MMES ni kuongeza idadi ya vijana wa Tanzania wanaosoma na kuhitimu Elimu ya Sekondari iliyo bora. Ili kufikia lengo hili MMES imejikita katika maeneo makuu yafuatayo:-

- Kuongeza upatikanaji wa Elimu ya Sekondari (Access)
- Kutoa elimu kwa uwiano sawa (equity)
- Kuongeza ubora wa elimu ya sekondari (quality)
- Kuboresha usimamizi na uendeshaji wa shule
- Kuzingatia masuala mtambuka katika mitaala.

9.2 UTEKELEZAJI WA MMES

Tangu MMES ilipoanza Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi imekuwa ikitoa ruzuku kwa shule za sekondari kama ifuatavyo:-

- Ruzuku ya maendeleo kwa ajili ya ujenzi
- Ruzuku ya uendesdhaji wa shule kwa ajili ya vifaa vya kufundishia
- Ruzuku ya maendeleo kwa ajili ya ujenzi wa shule za wanafunzi wenye ulemavu
- Ruzuku ya Elimu ya sekondari kwa watoto wa familia zenye kipato duni wanaosoma katika shule za serikali kuanzia mwaka 2003
- Kupunguza ada za shule za sekondari za serikali za kutwa kutoka shilingi 40,000/= kuwa shilingi 20,000/= kuanzia Januari 2005 na serikali kufidia punguzo hilo la ada.

9.3 UGHARAMIAJI WA MMES UNATUMIA NJIA ZIFUATAZO

- Nguvu za wananchi katika ujenzi wa shule
- Fedha za serikali za Mitaa kutokana na vyanzo vyake mbalimbali vya mapato
- Fedha za serikali kuu kutokana na mapato yake yanayotokana na vyanzo vyake vya ndani.
- Mkopo wa Benk ya Dunia wa dola za Marekani milioni 150 kwa miaka 3
- Fedha kutoka kwa wadau wengine wa elimu wa ndani na nje ya nchi.

9.4 KIASI CHA FEDHA KILICHOPOKELEWA KATIKA SHULE ZA SEKONDARI KUTOKA SERIKALI KUU (MMES), HALMASHAURI, WAFADHILI, WANAJAMII NA VYANZO VINGINE MWAKA 2010

Kwa kipindi cha Januari hadi Desemba mwaka 2010, shule za sekondari zilipokea fedha kutoka vyanzo vilivyotajwa hapo juu kwa ajili ya shughuli za ujenzi wa madarasa, nyumba za walimu, hosteli, vyoo, majengo ya

utawala, utengenezaji wa sama ni na ununuzi wa vifaa vya kufundishia na kujifunzia. Jedwali lifuatalo linaonesha;

**JEDWALI NA. 46 FEDHA ZILIZOPOKELEWA SHULENI KIPINDI
CHA JANUARI HADI DESEMBA, 2010**

CHANZO	HALMASHAURI					JUMLA
	MPANDA (M)	MPANDA (V)	NKASI	S'WANGA(M)	S'WANGA (V)	
Ada ya wanafunzi	74,025,280	70,375,989	65,606,822	146,707,812	109,301,000	466,016,903
Michango ya wanajamii	21,589,000	16,109,726	5,109,500	26,403,500	50,945,100	120,156,826
Ruzuku kutoka serikali kuu	11,027,979	15,839,070	397,040,538	326,586,582	146,863,189	897,357,358
Ruzuku kutoka Halmashauri	231,247,027	48,951,373	34,462,288	9,669,315	230,775,408	555,105,411
Wafadhili	2,500,000	790,000	29,340,000	0	1,555,000	34,184,000
Vyanzo vingine	17,992,500	13,740,000	10,615,000	20,059,248	60,391,040	122,797,788
JUMLA	358,381,786	165,806,067	542,174,148	529,426,459	599,830,737	2,195,619,197

9.5 MAENDELEO YA TAALUMA KATIKA SHULE ZA SEKONDARI 2010

Maendeleo ya taaluma kwa kutumia kigezo cha mitihani ya Taifa ni mazuri kwa mitihani ya kidato cha sita lakini si ya kuridhisha kwa kidato cha nne na cha pili. Majedwali yafuatayo yanaonesha hali ya ufaulu katika mitihani ya taifa ya kidato cha sita, nne na cha pili.

JEDWALI NA. 47 MATOKEO YA MITIHANI YA KIDATO CHA SITA MWAKA 2000 HADI 2010

MWAKA	WATAHINI WA WA SHULE	WALIOPATA DARAJA LA I-III		WALIOPATA DARAJA LA IV		WALIOPATA DARAJA LA I-IV (WALIOFAULU)		WALIOPATA DARAJA LA I (WALIOFELI)	
	Idadi	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
2000	41	40	97.60	1	24.00	41	100	-	-
2001	50	50	100.00	-	-	50	100	-	-
2002	54	53	98.10	1	1.90	54	100	-	-
2003	75	70	93.30	5	6.70	75	100	-	-
2004	79	50	63.29	23	29.11	73	92.40	6	7.54
2005	87	86	98.85	1	1.14	87	100	-	-
2006	132	128	97.72	2	1.51	114	86.30	1	13.70
2007	234	212	90.59	17	7.29	229	97.80	4	1.70
2008	308	291	94.00	16	5.00	307	99.70	1	0.30
2009	371	335	90.29	22	5.93	357	96.23	14	3.77

JEDWALI NA. 48 MATOKEO YA MITIHANI WA KIDATO CHA NNE MWAKA 2000-2010

MWAKA	WATAHINIWA WA SHULE	WALIOPATA DARAJA LA I-III		WALIOPATA DARAJA LA IV		WALIOPATA DARAJA LA I-IV (WALIOFAULU)		WALIOPATA DARAJA LA 0 (WALIOFELI)	
	Idadi	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
2000	915	162	17.70	518	56.60	680	74.30	235	13.70
2001	1056	232	22.00	504	47.70	736	69.70	330	31.30
2002	1015	251	24.70	533	52.50	784	77.20	194	19.10
2003	1141	288	24.30	653	57.20	936	82.00	205	18.00
2004	1064	281	26.40	643	60.40	924	86.84	140	13.15
2005	1399	388	27.73	527	59.11	1215	86.84	184	13.13
2006	1187	393	33.10	659	55.51	1050	88.45	98	8.25
2007	2480	499	31.50	1121	45.20	1620	65.32	282	11.37
2008	3610	1510	41.8	1205	33.3	2715	75.2	895	24.3
2009	4613	610	13.23	2809	60.90	3419	74.12	1194	25.88
2010	6541	600	9.18	2923	44.69	3523	53.86	3022	46.14

**JEDWALI NA. 49 MATOKEO YA MTIHANI WA KIDATO CHA PILI
MWAKA 2002 HADI 2010**

MWAKA	IDADI YA WALIOSAJILIWA	WALIOFANYA MTIHANI		WASIOFANYA MTIHANI		WALIOFAULU A - D		WASIOFAULU WALIOPATA F		IDADI YA SHULE
		Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	
2002	2250	2118	94.1	132	5.9	1186	55.0	932	44.0	28
2003	2148	2049	95.4	99	4.6	1416	59.1	633	30.9	24
2004	2438	2329	95.5	109	4.5	1398	60.0	931	40.0	28
2005	3777	3605	95.4	172	4.6	2634	73.1	971	26.9	33
2006	4514	4312	95.5	202	4.5	2581	59.9	1731	40.1	46
2007	6338	5989	94.5	349	5.5	4322	72.2	1667	27.8	54
2008	7615	7114	93.4	501	6.4	5720	80.4	1324	19.6	66
2009	9446	8622	91.3	824	8.7	5866	68.0	2756	32.0	91
2010	11880	9852	82.93	2028	17.1	5463	55.5	4389	44.5	109

10.0 ELIMU YA UALIMU

Mkoa una chuo kimoja cha Serikali na kimoja kisicho cha Serikali. Chuo cha Ualimu cha Serikali kinatoa mafunzo ya Cheti cha Daraja la IIIA na Mafunzo ya Cheti cha Sayansi Kimu. Chuo hiki kinaitwa Chuo cha Ualimu Sumbawanga. Chuo kilifunguliwa mwaka 1989 na kilianza kutoa mafunzo kwa walimu wa Daraja la C na B. Chuo kina wakufunzi 32 wakiwemo wanaume 20 na wanawake 12. Aidha, wapo watumishi wasio walimu 11 Hali ya majengo ya chuo ni kama inavyoonekana katika jedwali lifuatalo:-

JEDWALI NA 50 MAJENGO YA CHUO

AINA	MAHITAJI	YALIYOPO	UPUNGUFU
Nyumba za wakufunzi	22	4	18
Vyumba vya madarasa	28	23	5
Vyumba vya maabara	8	4	4
Stoo	2	2	0
Bwalo la chakula	2	2	0
Zahanati	2	1	1
Vielelezo	2	1	1
Chumba cha kompyuta	2	1	1

10.1 MAENDELEO YA TAALUMA KATIKA CHUO CHA UALIMU SUMBAWANGA

Chuo kimekuwa na matokeo mazuri katika mitihani ya Taifa kama ifuatavyo;-

JEDWALI NA. 51 MATOKEO YA MITIHANI YA TAIFA MWAKA 2000-2011

MWAKA	KOZI	WALIOFANYA MTIHANI	WALIOFAULU		WALIOFELI	
		IDADI	IDADI	%	IDADI	%
2000	Cheti cha Daraja IIIA	66	58	88	8	12
2001	Cheti cha Daraja IIIA	106	97	92	9	8
2002	Cheti cha Daraja IIIA	217	217	100	-	-
2002	Cheti cha Daraja IIIA	329	326	99	3	1
2003	Cheti cha Daraja IIIA	328	326	99	2	1
2004	Cheti cha Daraja IIIA	323	220	99	3	1
2005	Cheti cha Daraja IIIA	152	151	99	1	1
2006	Cheti cha Daraja IIIA	185	185	100	-	-
2007	Cheti cha Daraja IIIA	180	178	98.9	2	1.1
2008	Cheti cha Daraja IIIA	210	209	99.5	1	0.5
2009	Cheti cha Daraja IIIA	339	335	98.8	4	1.2
2010	Cheti cha Daraja IIIA	443	426	96.17	17	3.83

JEDWALI NA. 52 MATOKEO YA MTIHANI WA TAIFA CHETI CHA SAYANSI KIMU MWAKA 2000 HADI 2010

MWAKA	KOZI	WALIOFANYA MTIHANI	WALIOFAULU		WALIOFELI	
		IDADI	IDADI	%	IDADI	%
2000	Sayansi Kimu	13	13	100	-	-
2001	Sayansi Kimu	22	22	100	-	-
2002	Sayansi Kimu	17	17	100	-	-
2002	Sayansi Kimu	21	21	100	-	-
2003	Sayansi Kimu	21	21	100	-	-
2004	Sayansi Kimu	24	24	100	-	-
2005	Sayansi Kimu	9	9	100	-	-
2006	Sayansi Kimu	10	10	100	-	-
2007	Sayansi Kimu	16	16	100	-	-
2008	Sayansi Kimu	15	15	100	-	-
2008	Sayansi Kimu	6	6	100	-	-
2009	Sayansi Kimu	7	7	100	-	-
2010	Sayansi Kimu	5	5	100	-	-

10.2 JITIHADA ZA WADAU KATIKA KUENZISHA VYUO VYA UALIMU

Kuna wadau wamejitokeza kujenga chuo cha ualimu kinachoitwa Chuo cha Ualimu Rukwa hapa Mjini Sumbawanga na tayari kimesajiliwa na Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi.

Chuo hicho kinatoa mafunzo ya Ualimu ya cheti cha Daraja la IIIA. Chuo hicho kina wakufunzi 15 na watumishi wasio walimu ni 10.

JEDWALI NA. 53 MATOKEO YA MITIHANI YA TAIFA MWAKA 2010-2011

MWAKA	KOZI	WALIOFAN YA MTIHANI	WALIOFAULU		WALIOFELI	
		IDADI	IDADI	%	IDADI	%
2010	Cheti cha Daraja IIIA	227	214	94	13	6

JEDWALI NA. 54 MAJENGO YA CHUO

NA.	AINA	MAHITAJI	YALIYOPO	UPUNGUFU
1.	Vyumba vya madarasa	15	10	05
2.	Vyumba vya maabara	02	01	01
3.	Matundu ya vyoo wavulana	16	16	00
4.	Matundu ya vyoo wasichana	16	16	00
5.	Vyoo vya walimu kiume	01	01	00
6.	Vyoo vya walimu kike	01	01	00
7.	Stoo	02	02	00
8.	Bwalo la chakula	01	01	00
9.	zahanati	01	01	00

11.0 ELIMU YA JUU

11.1 CHUO KIKUU HURIA

Mkoa unacho kituo cha Chuo Kikuu Huria ambacho kilifunguliwa rasmi tarehe 21/09/2000.

Mpaka sasa jumla ya wanachuo 42 wamefuzu na kutunukiwa vyeti na stashahada katika fani mbalimbali kama ifuatavyo:-

JEDWALI NA. 55 IDADI YA WANACHUO WALIOHITIMU NA KUTUNUKIWA VYETI NA STASHAHADA KATIKA FANI MBALIMBALI

KOZI	IDADI
BA General	2
BA Ed	1
BSc General	2
BSc Ed	1
B. Com	1
B.Ed	1
BBA	2
LLB	5
FOUNDATION	23
CYP DIPLOMA	1
MSc. (ED)	3
JUMLA	42

Mwaka 2010/11 chuo kina wanachuo 102 wanaoendelea na masomo katika fani mbalimbali. Jedwali lifuatalolinaonesha:-

**JEDWALI NA. 56 IDADI YA WANACHUO KATIKA CHUO KIKUU
HUURIA 2010/11**

KOZI	ME	KE	JML
BA EDUCATION	19	1	20
BA SOCIOLOGY	1	1	2
BSC ED	1	0	1
B.COM GENERAL	1	0	1
BBA	13	2	15
LLB	12	1	13
BSc	2	1	3
BED	21	7	28
MED(APPS)	6	3	9
MBA	2	0	2
DIPLOMA	2	1	3
CERTIFICATE	3	2	5
JUMLA	83	19	102

12.0 ELIMU YA WATU WAZIMA (EWW)

Shughuli za Elimu ya Watu wazima zinazoendeshwa ni pamoja na Kisomo chenye Manufaa (KCM) Kisomo cha Kujiendeleza (KCK) na MEMKWA.

Elimu ya Watu Wazima ni muhimu itolewe kwa wananchi ili kuwawezesha kupata uelewa wa umuhimu wa elimu katika jamii na hivyo kusaidia kupunguza matatizo mbalimbali yaliyoko katika utekelezaji wa masuala ya kiuchumi na kijamii.

Majedwali yafuatayo yanaonesha hali ilivyo katika utekelezaji wa KCM, KCK na MEMKWA.

**JEDWALI NA. 57 IDADI YA MADARASA NA WANAKISOMA WA
KCM NA KCK MWAKA 2011**

HALMASHAURI	MADARASA YA KCM	WANAKISOMO KCM	MADARASA YA KCK	WANAKISOMO WA KCK
Mpanda (M)	44	1018	82	1802
Mpanda (V)	135	7482	81	4058
Nkasi	347	34929	129	10437
Sumbawanga (M)	18	1603	41	1163
Sumbawanga (V)	47	6361	24	1004
JUMLA	591	51393	357	18464

**JEDWALI NA. 58 IDADI YA MADARASA NA WANAFUNZI WA
MEMKWA MWAKA 2011**

Halmashauri	Idadi ya Madarasa KR - 1	Idadi ya wanafunzi KR - 1	Idadi ya madarasa KR - II	Idadi ya wanafunzi KR II
Mpanda (M)	5	158	7	130
Mpanda (V)	90	1846	92	1581
Nkasi	96	4997	96	1544
Sumbawanga (M)	26	856	26	248
Sumbawanga (V)	54	677	54	146
Jumla	271	8534	546	3649

13.0 TAASISI YA ELIMU YA WATU WAZIMA

Katika Mpango wa maendeleo ya Elimu ya Sekondari (MMES), TEWW imepewa jukumu la kutoa elimu ya sekondari kwa walioikosa kwa kutumia njia ya masafa na ana kwa ana kwa watoto waliokosa nafasi ya kujiunga na shule za sekondari. Vile vile hutoa elimu ya sekondari kwa wananchi wanaopenda kujiendeleza.

Mwaka 2010 TEWW inao wanafunzi 195 wakisemo wavulana 135 na wasichana 60 katika vituo vyake vine ambavyo ni Mpanda Mjini, Katumba, sumbawanga Mjini na Mambwe.

14.0 ELIMU YA UFUNDI

14.1 VITUO VYA UFUNDI STADI NA VYUO VYA UFUNDI

Mkoa una jumla ya vituo vya Ufundi Stadi 6 katika shule za msingi vinavyotoa mafunzo ya ufundi katika fani za useremala, uashi na sayansi kimu. Aidha, vipo Vyuo vya ufundi 3 vinavyotoa mafunzo ya ufundi katika fani za useremala, uashi, ufundi chuma, ufundi magari, ucholemeaji na Kompyuta.

Ipo haja kubwa ya kuongeza nafasi katika vituo na vyuo vya ufundi kutokana na kuwepo wanafunzi wanaomaliza darasa la saba na kukosa kuendelea na elimu ya sekondari na wengineo kwa sababu ni fursa ya kuwawezesha kujijiri. Hata hivyo idadi ya wanafunzi katika vituo vya ufundi ni ndogo na wanaojiunga na vyuo vya ufundi ndani ya mkoa ni wachache.

Jedwali Na. 59: Idadi ya vituo vya Ufundi Stadi na vyuo vya ufundi

Halmashauri	Idadi ya vituo vya ufundi stadi	Idadi ya vyuo vya ufundi
Mpanda (M)	2	1
Mpanda (V)	-	
Nkasi	1	-
Sumbawanga (M)	1	2
Sumbawanga (V)	2	-
Jumla	6	3

WADAU MBALIMBALI WANAJOJISHUGHULISHA NA ELIMU MKOANI

Maendeleo ya Elimu mkoa wa Rukwa yanategemea michango mbalimbali ya wadau wa elimu ikiwemo serikali pamoja na mashirika ya jamii. Kwa kutambua mchango wao. Baadhi ya Wadau hao ni TASAF, TAADE, RANGO, RC, Moravian Church, TANAPA, PROKON, Big Game Safaris, Jumuiya ya wazazi, BAKWATA n.k.

15.0 MAFANIKIO YALIYOPATIKANA

(i) Elimu ya Awali:

- Madarasa ya elimu ya awali yameongezeka toka 365 (2005) hadi 993 (2011) ongezeko la 172.06%.

(ii) Elimu ya Msingi:

- Kupanda kwa asilimia ya uandikishaji darasa la kwanza kutoka chini ya asilimia 100 (2005) hadi asilimia 118.48 (2011).
- Idadi ya wanafunzi darasa la I-VII imeongezeka toka 261,028 (2005) hadi 289954.(2011) ongezeko la 11.09%
- Idadi ya shule za Msingi imeongezeka toka 490 (2005) hadi 515 (2011) ongezeko la 5.11% zikiwemo shule 3 zisizo za serikali.
- Idadi ya walimu imeongezeka toka 4198 (2005) hadi 5066 (2011) ongezeko la 20.68%.
- Idadi ya madawati imeongezeka toka 18864 (2005) hadi 58350 (2011) ongezeko la 209.32%.
- Idadi ya nyumba za walimu imeongezeka toka 667 (2005) hadi 2126(2011) ongezeko la 218 %.
- Uwiano wa Kitabu kwa mwanafunzi BPR umepungua na kufikia 1:3 na 1:4 hivi sasa.
- Kupatikana kwa vifaa vya kufundishia na kujifunzia kama vivunge vya sayansi, hisabati na matufe.
- Kupanda kwa asilimia ya ufaulu katika mtihani wa darasa la saba toka 25.81% (2002) hadi 49.98% (2011).

- Idadi ya wanafunzi wanaochaguliwa kuingia kidato cha kwanza imeongezeka toka 1094 (2005) hadi 3235 (2011). Ongezeko la asilimia 195.71.

Elimu ya Sekondari:

- Idadi ya shule za serikali imeongezeka toka 45 (2005) hadi 99 (2011) ongezeko la 120%.
- Idadi ya shule zisizo za serikali imeongezeka toka 5 (2005) hadi 16 (2011) ongezeko la 220%.
- Idadi ya wanafunzi imeongezeka toka 7286 (2005) hadi 36947 (2011) ongezeko la 407.10%.
- Shule za Sekondari za Serikali zenye "A Level" zimeongezeka toka 2 (2005) hadi 8 (2011) ongezeko la 300 %.
- Shule za Sekondari zisizo za Serikali zenye "A Level" zimeongezeka toka 3 (2005) hadi 4 (2011) ongezeko la 33%.
- Idadi ya walimu imeongezeka toka 444 (2005) hadi 1116 (2010) ongezeko la 151.36%.

Elimu ya Ualimu:

- Idadi ya vyuo vya ualimu imeongezeka toka 1 (2005) hadi 2 (2010) ongezeko la 100% baada ya kusajiliwa Chuo kisicho cha serikali cha Rukwa.

Elimu ya Juu:

- Mkoa unacho kituo cha Chuo Kikuu Huria ambacho kilifunguliwa rasmi tarehe 21/09/2000.
- Ili kupeleka huduma za chuo karibu na wananchi chuo kimefungua tawi Mpanda Mjini.

Elimu ya Ufundi:

- Mkoa unavyo vituo vya Ufundi Stadi 6 katika shule za msingi na Vyuo vya Ufundi 3 vinavyotoa mafunzo ya Ufundi katika fani za useremala, uashi, ufundi chuma, ufundi magari, uchochoteaji, kompyuta na Sayansi Kimu.
- Mkoa unafanya jitihada za kujengwa Chuo cha Ufundi cha Mkoa.

16.0 CHANGAMOTO ZILIZOPO

- Ufaulu katika mitihani ngazi zote bado hauridhishi.
- Shule za msingi kutotoa chakula cha mchana.
- Wanafunzi kuacha shule na hivyo kiwango cha wanaomaliza Elimu ya Msingi kuwa chini; mfano mwaka 2010 kiwango cha kumaliza shule ni asilimia 68.36.
- Jitihada duni za ujenzi wa shule katika Halmashauri za mjini.
- Ufaulu wa chini wa wasichana ukilinganishwa na wavulana.
- Upungufu wa hosteli/daharia katika shule za sekondari
- Kuwepo wanafunzi wasichana wanaoacha shule kutokana na kupata mimba katika shule za msingi na sekondari.
- Mkoa kutokuwa na Chuo Kikuu.
- Upungufu wa madarasa, nyumba za walimu na vyoo katika shule za msingi na sekondari.
- Upungufu wa madawati na samani nyinginezo.
- Upungufu wa vifaa vya kufundishia na kujifunzia.
- Upungufu wa walimu katika shule za msingi na sekondari.

17.0 MATARAJIO YA BAADAYE

- Kuboresha taaluma kuanzia shule za awali, msingi, sekondari na vyuo ili kukidhi ushindani wa kielimu katika soko la kimataifa.
- Kuhamasisha ujenzi wa sekondari katika kila kata ili wanafunzi wote wanaofaulu wapate nafasi ya kuingia sekondari.
- Kuongeza shule za kidato cha tano na sita.
- Kuhamasisha ujenzi wa vyuo vya ufundi ili kuongeza ajira na kukidhi mahitaji kwa walengwa ili kupunguza umaskini.
- Kushawishi wadau mbalimbali kujenga Chuo Kikuu katika mkoa.
- Kuhamasisha ujenzi wa hosteli/daharia katika shule zote za sekondari.
- Kuendelea kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia kwa kujenga vyumba vya madarasa, nyumba za walimu, vyoo nakutengeneza madawati kwa kuhamasisha wananchi kuchangia nguvu zao.